

UZASADNIENIE

Cel wprowadzenia przepisów

Podstawowym celem projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest systemowe uregulowanie dostępu do formy wsparcia, jaką jest asystencja osobista. Usługa asystencji osobistej polega na indywidualnym wsparciu osób z niepełnosprawnościami w wykonywaniu codziennych czynności, których osoby te nie mogą realizować samodzielnie. Dzięki niej w sposób znaczący rośnie szansa na niezależne życie dla osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs), i pełny udział tych osób w życiu społecznym oraz zawodowym.

Istniejące do tej pory rozwiązania nie zapewniały trwałych i powszechnych warunków realizacji takiej usługi. Mają one bowiem charakter konkursowy lub regionalny. Wprowadzenie rozwiązań ustawowych wychodzi naprzeciw art. 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, którą Polska ratyfikowała w roku 2012, stanowiącym o prawie osób z niepełnosprawnościami do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną.

Projektowana ustawa realizuje postulaty zgłaszane od wielu lat przez osoby z niepełnosprawnościami i stronę społeczną. Przy tworzeniu regulacji ustawowej wzięto pod uwagę wnioski i rozwiązania wypracowane w licznych projektach i pilotażach.

Obecny stan faktyczny i prawny

Przyczyny i potrzeba uchwalenia ustawy to:

- 1) brak systemowych regulacji;
- 2) realizacja zobowiązań międzynarodowych;
- 3) zwiększenie poziomu niezależności i komfortu życia codziennego;
- 4) wsparcie dla rodzin i opiekunów.

Ad. 1. Dotychczas usługi asystencji osobistej są realizowane głównie w ramach Programu “Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowanego z Funduszu Solidarnościowego, co nie zapewniało ciągłości i powszechności tego wsparcia. Obecnie dostęp do tych usług jest uzależniony od lokalnych programów i projektów, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w różnych regionach kraju mają nierówny dostęp do niezbędnego wsparcia. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli “Usługi asystenta osobistego jako wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych” (2023) wynika, że asystencja osobista w formule projektowej naraża użytkowników na brak ciągłości w korzystaniu z usługi. Konieczne jest

więc wdrożenie systemowego rozwiązania, na poziomie ustawowym, które zapewni ciągłość wykonywania usługi osobom o najwyższej potrzebie wsparcia.

Ad. 2. Polska, jako strona Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, jest zobowiązana do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością możliwości prowadzenia niezależnego życia w społeczności lokalnej. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami wielokrotnie wskazywał na konieczność wdrożenia uregulowanej ustawowo asystencji osobistej jako narzędzia realizacji tego prawa. Warto nadmienić, że świadczenia pieniężne (w tym świadczenie wspierające czy dodatek dopełniający, a także system rentowy) służą innym celom – osoba z niepełnosprawnością potrzebuje bowiem najczęściej bardzo szerokiego systemu wsparcia, uwzględniającego m.in. zakup specjalistycznego sprzętu czy nier refundowanego leczenia i rehabilitacji. Gwarantowana ustawowo usługa asystencji osobistej ma dopełnić ten system tak, aby osobom o największych potrzebach wsparcia zapewnić funkcjonowanie w sposób niezależny oraz odciążyć rodziny tych osób.

Ad. 3. Usługa asystencji osobistej pozwala osobom z niepełnosprawnościami na podejmowanie i realizowanie decyzji dotyczących ich codziennego życia, co jest kluczowe dla ich niezależności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Pozwala to na przeciwdziałanie dyskryminacji oraz wsparcie w pełnieniu ról społecznych i zawodowych, które bez tego wsparcia będzie znacznie utrudnione lub niemożliwe do realizacji. Niemożność zaspokojenia w sposób godny podstawowych potrzeb życiowych, w tym tych dotyczących samoobsługi, lub uzależnienie w tym zakresie od członków rodzin nie pozwala na osiągnięcie możliwie pełnego dobrostanu psychofizycznego. Co więcej, może prowadzić do wycofywania się osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i zawodowego.

Ad. 4. Brak systemowego wsparcia w postaci asystencji osobistej znacząco obciąża rodziny i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Sprawia, że wspieranie osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym staje się główną, a często – z konieczności – jedyną rolą społeczną, którą podejmują osoby pełniące funkcje opiekuńcze (zazwyczaj kobiety). Dotychczasowe stałe nieodpłatne wsparcie z ich strony, stanowiące de facto pracę bez wynagrodzenia. W konsekwencji powodowało postępującą pauperyzację rodzin osób z niepełnosprawnością ("Ubóstwo w Polsce w latach 2021-2022", Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023). Wprowadzenie rozwiązań przewidzianych w projektowanej ustawie odciąży te osoby, pozwalając im na długoterminowe planowanie swojej aktywności życiowej, w tym zawodowej, oraz całościową poprawę jakości ich życia.

W Polsce, zgodnie z danymi z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN) z I kwartału 2024 roku, żyje 1 181 563 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnościami charakteryzują się zróżnicowanymi potrzebami wsparcia. Do 31 grudnia 2023 r. funkcjonujący system nie pozwalał precyzyjnie dopasowywać wsparcia, posługując się podziałami na bardzo liczne grupy osób z niepełnosprawnościami (np. znaczny, umiarkowany, lekki stopień niepełnosprawności). Od 1 stycznia 2024 r. wdrażane jest ustalanie poziomu potrzeby wsparcia pod kątem funkcjonalnym, jednak nadal nie pozwala ono na kierowanie niektórych dedykowanych instrumentów wsparcia. Ma to szczególne znaczenie, wśród tej bardzo licznej oraz niezwykle zróżnicowanej grupy osób z niepełnosprawnościami. Są tam bowiem osoby wymagające intensywnego wsparcia (persons with high-support needs) w wielu czynnościach życia codziennego, niekiedy nawet przez całą dobę. Aktualnie osoby te, z wyjątkiem wsparcia dostępnego w niewielkiej liczbie samorządów czy realizowanego przez organizacje pozarządowe w formie projektowej lub programowej, nie mają realnej i stabilnej alternatywy choćby dla zamieszkania w instytucjach całodobowych, takich jak domy pomocy społecznej czy zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Od roku 2019 realizowany jest przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program “Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, zwany dalej “Programem”, w ramach którego, w dedykowanych naborach, wnioski i oferty o finansowanie projektowej asystencji mogą składać zarówno jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty), jak i organizacje pozarządowe. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Podstawą prawną Programu jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1847). Program finansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Na przestrzeni kilku lat realizacji Programu nastąpił znaczący wzrost zainteresowania środkami na jego realizację, a tym samym, usługami asystencji osobistej, które są finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Jako przykład można wskazać, że w przypadku Programu realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego w roku 2023, łączna wnioskowana przez te jednostki kwota środków Funduszu Solidarnościowego wyniosła 756 mln zł, przy dostępnym budżecie w wysokości 505 mln zł. Dokonano w konsekwencji pomniejszenia wartości przyznanych środków, uwzględniając przy tym procent środków, jakie poszczególne województwa wykorzystały na

realizację Programu w roku 2021. Z kolei, w przypadku wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację Programu w roku 2024, ich wartość wyniosła już 1 288 mln zł. W związku z faktem, iż kwota ta znacząco przekraczała dostępny budżet, wynoszący 760 mln zł, dokonano redukcji wartości wniosków o ponad 528 mln zł, tj. do wysokości 58,97% wnioskowanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty. Podobnie w edycji konkursu na 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę 1 776, 3 mln zł i przekraczała dostępny budżet, wynoszący 1 000,5 mln zł. W związku z powyższym, dokonano stosownego pomniejszenia wartości wniosków o 775,9 mln zł, tj. do 56,32 % wnioskowanej kwoty jednolicie dla każdego z województw.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku realizacji Programu przez organizacje pozarządowe. Dla Programu w edycji 2023 roku wpłynęły oferty na jego realizację od organizacji pozarządowych na kwotę 223 mln zł. Wnioskowana kwota znacznie przekroczyła dostępny budżet, w związku z czym konieczne było ograniczenie wysokości przekazanych środków do kwoty 155 mln zł. Z kolei, dla Programu w edycji 2024 roku organizacje pozarządowe złożyły oferty na realizację Programu już na kwotę 424 mln zł. Wskutek ograniczeń budżetowych, wysokość przekazanych środków zmniejszona została do kwoty 225 mln zł.

Należy również wskazać, że na przestrzeni lat wzrastała w istotny sposób liczba podmiotów realizujących Program. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 Program realizowany był przez 52 gminy i powiaty. Już jednak w roku 2024 liczba ta wzrosła do 1717 gmin i powiatów. Natomiast w 2025 r. Program będzie realizować już 1970 samorządów. Organizacje pozarządowe uczestniczą w Programie od 2020 r., w którym to roku zaangażowanych było w jego realizację 20 takich podmiotów. W roku 2024 r. realizatorami Programu jest już 205 organizacji pozarządowych. W 2025 r. będzie to około 250 podmiotów.

W 2023 roku 44 000 osób skorzystało z usług asystencji osobistej w ramach Programu.

Powyższe dane wskazują, że formuła projektowej realizacji usługi asystenckiej się wyczerpuje i konieczne jest podjęcie działań w kierunku wdrożenia systemowych rozwiązań.

Wpływ asystencji osobistej na osoby z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin oraz rynek pracy – dostępne informacje wskazują, że możliwość korzystania z asystencji osobistej wywiera istotny wpływ na życie osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej usłudze możliwa jest poprawa dobrostanu emocjonalnego osób z niepełnosprawnościami, wpływa ona pozytywnie na ich pewność siebie, wzmacnia poczucie sprawczości, stymuluje do większej aktywności fizycznej, otwartości i samodzielności. Współpraca z asystentem umożliwia i ułatwia samodzielne

podejmowanie decyzji oraz niezależność osób z niepełnosprawnościami, wzmacnia ich chęć do uczenia się samodzielności oraz nowych zadań, a także daje im większą wolność. Możliwość wsparcia asystenta pozwala na zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, w tym: kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i aktywności społecznej. Dzięki tej usłudze wzmocnione zostają relacje rodzinne i towarzyskie osób z niepełnosprawnościami, a także ich relacje w pracy. Usługa asystencka pozwala także zmniejszyć poczucie samotności osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy, jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wskazują, że Program cieszy się bardzo pozytywnym odbiorem i ogromnym zainteresowaniem, jednakże realne potrzeby wielokrotnie przekraczają przewidzianą w Programie maksymalną liczbę godzin świadczonego wsparcia asystenckiego finansowanego w ramach Programu oraz możliwości finansowe Funduszu Solidarnościowego.

Jednocześnie jednak, finansowanie usług asystenckich jedynie w ramach programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego skutkuje brakiem pewności dostępu do tych usługi oraz niechęcią angażowania się w jej świadczenie przez asystentów osobistych ze względu na brak stabilności finansowej oraz ograniczone wsparcie kierowane do asystentów osobistych. Skutkuje to ograniczoną dostępnością usług asystencji osobistej w skali całego kraju.

Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie został dostrzeżony przez Radę Ministrów, w konsekwencji czego wyznaczono kierunki działań zmierzające do jego ograniczenia. W działaniu I. 3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której realizacja stanowi jeden z podstawowych warunków umożliwiających wydatkowanie środków unijnych w Polsce, wprost wskazano na wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami od roku 2025.

Na potrzebę systemowego uregulowania asystencji osobistej zwracała uwagę również Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2023 roku, jak również wielokrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, liczne organizacje pozarządowe oraz sami obywatele (m.in. w ramach petycji).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na treść Zaleceń Rady Unii Europejskiej z 19 lipca 2024 r., w których Rada w punkcie 23 zauważa silny związek pomiędzy zwiększeniem dostępności do środowiskowych form wsparcia a aktywnością zawodową, w szczególności opiekunów osób

z niepełnosprawnościami, i rekomenduje podjęcie działań w tym zakresie: „(23) Niedobór pracowników osłabia konkurencyjność polskiej gospodarki. W 2023 r. 66 % polskich pracodawców zgłaszało trudności z obsadzeniem wakatów; dla porównania w skali światowej odsetek pracodawców zgłaszających trudności ze znalezieniem pracowników o potrzebnych kwalifikacjach wyniósł w tym samym roku 75 %. Dlatego też kluczowe znaczenie ma zwiększenie uczestnictwa w rynku pracy wśród grup o najniższych wskaźnikach zatrudnienia, takich jak osoby z niepełnosprawnościami (luka w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami wynosiła w 2022 r. 31,3 pp., znacznie powyżej średniej unijnej wynoszącej 21,4 pp.) i kobiety (w 2023 r. różnica w poziomie zatrudnienia mężczyzn i kobiet w Polsce wynosiła średnio 11,8 pp., a w grupie wiekowej 55–64 l. – 23,3 pp.). Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu dorosłych w Polsce jest daleki od unijnego celu na 2030 r. (51,7 %) i wynosi obecnie 20,3 %, co utrudnia przechodzenie pracowników – poprzez zmianę i podnoszenie kwalifikacji – do sektorów, w których obserwuje się popyt na pracę. Jednocześnie system opieki długoterminowej jest słabo rozwinięty i w dalszym ciągu opiera się na rodzinach, zwłaszcza kobietach, oraz na innych opiekunach nieformalnych. Odsetek ludności objętej formalną opieką domową jest niski i wynosi 13 % osób w wieku co najmniej 65 lat, potrzebujących takiej opieki, czyli znacznie poniżej średniej unijnej (30 % w 2022 r.), a potrzeby rosną szybko wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Oczekuje się, że odsetek ludności w wieku co najmniej 65 osiągnie 21,9 % w 2030 r. i 29,1 % w 2050 r. Propagowanie większej aktywności zawodowej opiekunów nieformalnych, zwłaszcza kobiet, poprzez poprawę dostępu do domowej i środowiskowej formalnej opieki długoterminowej mogłoby poprawić wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy.”.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na szansę, jaką daje asystencja osobista w kontekście aktywizacji kobiet. Zgodnie z raportem z ewaluacji projektu „Aktywni niepełnosprawni” 83% asystentów stanowiły kobiety. Jednocześnie asystentki-kobiety wspierały zarówno kobiety (54%), jak i mężczyzn (46%), ale już asystenci-mężczyźni wspierali znacznie częściej mężczyzn (86%) niż kobiety (14%). Dane te podkreślają rolę kobiet w świadczeniu usług asystenckich.

Jednocześnie kobiety w Polsce są wciąż zdecydowanie mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. Choć na przestrzeni ostatniej dekady silniej rosła aktywność kobiet niż mężczyzn, to różnica wciąż wynosi kilkanaście punktów procentowych. W grupie 20-64 lata współczynnik aktywności zawodowej kobiet w III kwartale 2024 r. wyniósł 75,2% wobec 86,4% dla mężczyzn. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym w Polsce wyniosła w III kw. 2024 r. 3,8 mln, w tym 2,1 mln (54,5%) stanowiły kobiety. Przyczyny bierności zawodowej

kobiet różnią się w zależności od wieku. W przypadku młodych kobiet w wieku 15-24 lata to najczęściej nauka i uzupełnianie kwalifikacji wskazane w III kwartale 2024 r. przez 90,0% kobiet biernych zawodowo. Dla kobiet w wieku 25-34 lata najczęstszym powodem bierności były obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu wskazane przez 71,8% biernych zawodowo kobiet w tej grupie wiekowej. Podobnie było w grupie kobiet w wieku 35-44 lata (59,4%).

Wśród kobiet w wieku 45-54 lata odsetek biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu był zbliżony do odsetka biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (odpowiednio 30,8% i 32,6%). W przypadku kobiet w wieku 55-64 lata znacząco spadał udział biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (do 5,2%), a wzrastał odsetek biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (do 11,7%), natomiast w tej grupie najważniejszym powodem bierności była emerytura (72,6%). Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu są przyczyną bierności zawodowej 693 tys. kobiet w wieku produkcyjnym (przy 51 tys. mężczyzn), w tym 306 tys. kobiet do 34. roku życia oraz 533 tys. kobiet w wieku 15-44 lata.

Asystencja osobista daje szansę na wzrost współczynnika aktywności zawodowej kobiet w dwojaki sposób. Z jednej strony pozwala kobietom, które na co dzień opiekują się najbliższymi osobami z niepełnosprawnością, na podjęcie – dzięki posiadaniu asystenta – zatrudnienia na rynku. Z drugiej strony, kobiety bierne zawodowo będą mogły podjąć się pracy jako asystent osobisty. Zakres przyznawanych użytkownikowi godzin usług asystenckich będzie się wahać (zgodnie z projektem ustawy). Oznacza to, że w najniższych wymiarach asystent będzie świadczył na rzecz osoby z niepełnosprawnością tylko kilka godzin usług w tygodniu. Wydaje się, że takie rozwiązanie pozwoli na podjęcie aktywności zawodowej przez część kobiet i pogodzenie jej z obowiązkami rodzinnymi i związanymi z prowadzeniem domu.

Dostępność asystentów osobistych w kontekście realizacji projektu ustawy – w Programie w roku 2023 usługi asystenckie świadczyło 30 tys. osób (asystentów). W roku 2024 szacuje się, że liczba asystentów będzie wynosić już ok. 45 tys. Mając na uwadze powyższe, podkreślenia wymaga fakt, że przez wszystkie lata realizacji programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego nie występował problem polegający na niewystarczającej liczbie asystentów osobistych. Powyższe dane wskazują, że w chwili obecnej na rynku funkcjonuje kilkadziesiąt tysięcy osób mających doświadczenie w świadczeniu usług asystenckich, które będą mogły podjąć pracę po wejściu w życie ustawy. Należy bowiem zaznaczyć, że zakres i znaczenie programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego, po wejściu w

życie ustawy, znacząco się zmniejszy i spowoduje „przejście” asystentów do świadczenia usług realizowanych na podstawie ustawy. Ponadto warto wskazać, że projekt ustawy przewiduje w ciągu kolejnych lat stopniowe rozszerzanie zakresu usług i obejmowanie nią kolejnych grup osób z niepełnosprawnościami. Tym samym, zapotrzebowanie na usługi asystentów także będzie zwiększało się w sposób łagodny, co pozwoli odpowiednio przygotować się do tego procesu.

Niezależnie od powyższego należy zaznaczyć, że projekt ustawy przewiduje, że osoba z niepełnosprawnością może samodzielnie wybrać osobę, która będzie świadczyła na jej rzecz usługę asystencką. W takim przypadku asystent nie będzie musiał wykazywać żadnego szczególnych kwalifikacji. Realizacja programów finansowanych z Funduszu Solidarnościowego oraz projektu realizowanego w ramach Działania 2.6 POWER „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” jednoznacznie wskazują, że zdecydowana większość asystentów to osoby wskazane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Raport ewaluacyjny z projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” określa, że aż 72% asystentów zostało wskazanych przez użytkowników. Ponadto, zgodnie z Raportem, *„pogłębione badanie jakościowe pozwoliło na ujawnienie dużego znaczenia możliwości samodzielnego wskazania asystenta osobistego przez osobę z niepełnosprawnością. Asystentami były zarówno osoby, które już wcześniej wspierały użytkownika (jako asystenci w innych programach lub jako inni specjaliści), jak i osoby znajome (koleżanki, sąsiedzi). Ważna była możliwość wskazania asystenta, którego osoba знаła wcześniej i do którego miała zaufanie”*.

Oznacza to, że dzięki wskazanym przez użytkowników asystentom realizatorzy (powiaty i organizacje pozarządowe) zostaną w dużej mierze odciążeni z konieczności poszukiwania odpowiednich osób na rynku.

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Zakres projektu ustawy

Art. 1 (ogólny zakres ustawy)

Przepis art. 1 projektu ustawy precyzuje warunki uzyskania prawa do wsparcia w formie asystencji osobistej, obowiązki i zadania asystentów osobistych, sposób realizacji tej formy wsparcia, mechanizmy nadzoru i kontroli jej wykonywania, a także kompetencje organów administracji publicznej w tym zakresie. Ponadto, w projekcie określone zostały zasady

finansowania asystencji osobistej. Celem tych regulacji jest stworzenie kompleksowych ram prawnych dla świadczenia asystencji osobistej jako systemowej formy wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Szczegółowe rozwiązania zawarte w projekcie ustawy

Art. 2 (słownik pojęć)

Przepis art. 2 zawiera definicje kluczowych pojęć używanych w ustawie, co ma na celu zapewnienie jednoznaczności interpretacyjnej przepisów i ułatwienie ich stosowania. Przepis precyzuje, kim jest asystent osobisty, użytkownik, doradca wzajemny, a także czym jest asystencja osobista, doradztwo wzajemne, formularz samooceny, kontrakt (dwustronny i trójstronny), superwizja oraz rola realizatora i osoby stale wspierającej. Wskazuje również, co należy rozumieć pod pojęciami używanymi w skrócie, takimi jak „kontrakt”, „Rejestr realizatorów”, „Rejestr asystentów”, „Skład” oraz „Zespół”. Dzięki tym definicjom ustawa uzyskuje spójność terminologiczną i funkcjonalną, co ma sprzyjać jej efektywnemu stosowaniu.

Art. 3 (cel asystencji osobistej)

Przepis art. 3 wskazuje nadrzędny cel asystencji osobistej, którym jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami realnej możliwości prowadzenia niezależnego życia, zgodnie z art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Przepis ten stanowi że proponowane rozwiązania ustawowe mają charakter zgodny z międzynarodowymi standardami praw człowieka.

Art. 4 (osoby uprawnione do asystencji osobistej)

Przepis art. 4 określa krąg osób uprawnionych do korzystania z asystencji osobistej. Uprawnienie to przysługuje obywatelom polskim oraz niektórym grupom cudzoziemców, których pobyt na terenie Rzeczypospolitej Polskiej ma określony i zgodny z przepisami charakter. Kluczowym warunkiem uzyskania wsparcia jest posiadanie miejsca zamieszkania na terytorium Polski przez czas korzystania z asystencji osobistej. Projektowany warunek został wprowadzony w celu wykluczenia sytuacji, w które o asystencję osobistą w Polsce będzie ubiegała się osoba stale zamieszkująca poza granicami kraju ale będąca obywatelem polski lub należąca określonych kategorii cudzoziemców. Rozwiązanie to wynika także ze względów praktycznych, takich jak przeprowadzenie kontroli, realizacja obowiązku stałego monitorowania asystencji osobistej czy na poziomie podstawowym brak możliwości

zapewnienie osoby, skłonnej pracować jako asystent osobisty stałe poza granicami kraju. Mając na względzie powyższe w projekcie ustawy wprowadzono takie ograniczenie.

Uprawnionymi do ubiegania się o asystencję osobistą są, według ustawy:

- 1) obywatele polscy;
- 2) cudzoziemcy:
 - a) obywatele państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, oraz członkowie ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2024 r. poz. 633 i 1688 oraz z 2025 r. poz. 619), posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską dwustronnych umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym,
 - c) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 lub art. 137a ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2024 r. poz. 769, 1222 i 1688 oraz z 2025 r. poz. 619, 621 i 622), ,
 - d) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielony w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 i art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,,
 - e) posiadający kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy:
 - uzyskali zezwolenie na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający 6 miesięcy,
 - zostali przyjęci w celu podjęcia studiów lub pracy sezonowej oraz
 - mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy,
 - f) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 139a ust. 1 lub art. 139o ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa na warunkach określonych w art. 139n ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
 - jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt i pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający 9 miesięcy, chyba że dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,
- g) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
- na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 151 lub art. 151b ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
 - na podstawie wizy krajowej w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych, lub
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
 - z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy, chyba że dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,
- h) przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatele Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz członkowie ich rodzin, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. b, d, e lub f umowy z dnia 24 stycznia 2020 r. o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.).

W świetle powyższego do asystencji osobistej będą uprawnieni obywatele polscy oraz cudzoziemcy, którym na podstawie przepisów wspólnotowych oraz umów międzynarodowych zostały przyznane analogiczne do posiadanych przez obywateli polskich prawa w zakresie świadczeń społecznych. Ponadto do ww. świadczenia będą uprawnieni także cudzoziemcy – obywatele państw trzecich posiadający prawo do legalnego pobytu na terytorium RP i prawo dostępu do polskiego rynku pracy, o ile spełnią warunek zamieszkiwania na terytorium

Rzeczypospolitej Polskiej.

Katalog uprawnionych grup cudzoziemców został określony analogicznie do innych obowiązujących regulacji przewidujących świadczenia socjalne dla cudzoziemców.

Rozdział 2 - art. 5–8 (przetwarzanie danych osobowych w zakresie asystencji osobistej)

W projekcie ustawy w rozdziale drugi określono podmioty uprawnione do przetwarzania danych osobowych, zakres i sposób przetwarzania tych danych. Projektowane przepisy uwzględniają ograniczenia w zakresie przetwarzania danych osobowych wynikające z RODO.

W art. 5 projektu ustawy określono, że tylko podmioty realizujące zadania w zakresie asystencji osobistej będą miały prawo przetwarzać dane osobowe: osób z niepełnosprawnościami, składających wnioski o ustalenie prawa do asystencji osobistej oraz ich przedstawicieli ustawowych, kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej wobec osoby z niepełnosprawnością, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w którym osoba z niepełnosprawnością przebywa, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której osoba z niepełnosprawnością przebywa, opiekuna prawnego lub osoby stale wspierająca osobę z niepełnosprawnością, jeśli w ramach wsparcia osoby z niepełnosprawnością składa wniosek, osób uprawnionych do asystencji osobistej, użytkowników, asystentów osobistych, koordynatorów asystencji osobistej, osób ubiegających się o wpis do Rejestru asystentów, superwizorów asystencji osobistej, doradców wzajemnych, prowadzących szkolenia ogólne, szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, szkolenia specjalistyczne oraz przeszkolenia z zakresu ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, członków wojewódzkich zespołów ustalających prawo do asystencji osobistej oraz osób ubiegających się o status członka wojewódzkiego zespołu ustalającego prawo do asystencji osobistej.

Wskazane w tym przepisie podmioty i osoby będą zobowiązane do zachowania w tajemnicy informacji o osobach z niepełnosprawnościami, składających wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej oraz o osobach, o których mowa w art. 17 ust. 1 i ust. 3 oraz użytkownikach

Przetwarzanie danych osobowych będzie następowało tylko w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z ustawy.

W art. 6 projektu ustawy przewiduje się utworzenie dwóch systemów teleinformatycznych.

Pierwszy z systemów teleinformatycznych utworzony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, będzie służył do obsługi realizacji prawa do asystencji osobistej. W tym systemie następować

będą wszystkie czynności związane z obsługą asystencji osobistej, takie jak wybór realizatora, wybór asystenta osobistego, rozliczanie asystencji osobistej, raportowanie, przekazywanie wszelkich pism, zamieszczenie protokołu z kontroli. Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie nieodpłatnie udostępniał ten system: wojewodom; ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego; Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych; powiatom; realizatorom; koordynatorom asystencji osobistej; osobom uprawnionym do asystencji osobistej; użytkownikom; asystentom osobistym. W systemie tym będzie także Rejestr realizatorów oraz Rejestr asystentów (art. 7 ust. 1–3 projektu).

Rejestr asystentów i Rejestr realizatorów będzie prowadzony przez wojewodów, każdy w zakresie właściwości terytorialnej.

Drugim systemem teleinformatycznym będzie system utworzony przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. System ten będzie służył do składania wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej i wydawania decyzji administracyjnej o ustaleniu prawa do asystencji osobistej.

Rozdzielenie tych systemów niezbędne jest ze względu na konieczność utworzenia możliwości wnioskowania kompatybilnej z systemem EKSMOoN, którą zapewni systemem stworzony przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Ustalanie prawa do asystencji osobistej jest również działaniem analogicznym do orzekania o niepełnosprawności oraz ustalania poziomu potrzeby wsparcia w celu wypłaty świadczenia wspierającego, również tworzące prawa podmiotowe. Uzasadnione jest zatem, żeby system taki pozostał pod kontrolą ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jeśli chodzi o utworzenie drugiego systemu informatycznego, decydujące dla powierzenia go Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych jest doświadczenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w tworzeniu dużych systemów informatycznych i brak możliwości organizacyjnych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do podjęcia się zadania w większym niż wnioskowanie o asystencję osobistą wymiarze. Rozdzielenie funkcjonalności na dwa systemy ogranicza zakres danych przetwarzanych w każdym z nich, co zmniejsza ryzyko naruszenia poufności, integralności i dostępności danych osobowych w przypadku incydentu. W razie nieuprawnionego dostępu lub awarii jednego systemu, dane zgromadzone w drugim pozostają chronione. Takie podejście wpisuje się w zasadę minimalizacji danych oraz zasadę privacy by design, promowaną przez RODO, poprzez redukcję punktów koncentracji danych i zwiększenie kontroli nad ich przepływem w systemie. Stąd należy stwierdzić, że działanie takie jest racjonalne w zakresie

dyscypliny finansów publicznych, oraz możliwości organizacyjnych jednostek administracji publicznej.

Przepis art. 8 dotyczy zasad przetwarzania i przechowywania danych osobowych w kontekście przyznawania asystencji osobistej osobom z niepełnosprawnościami. Kluczową rolę w tym procesie odgrywa minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, który ma prawo przetwarzać dane osobowe zawarte w określonym systemie teleinformatycznym – tylko w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy dana osoba spełnia warunki do otrzymania wsparcia w formie asystencji osobistej.

Zgodnie z ustępem 2, zarówno minister, jak i Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych są wspólnie odpowiedzialni, jako administratorzy danych osobowych zgodnie z RODO, za dane gromadzone przez zespoły oceniające wnioski o asystencję. Oznacza to, że muszą działać zgodnie z unijnym prawem o ochronie danych osobowych, zapewniając bezpieczeństwo i zgodność przetwarzania danych z obowiązującymi przepisami.

W ust. 3 określono, że w odniesieniu do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i podmiotów, o których mowa w art. 7 ust. 2 projektu, przetwarzanie danych osobowych zawartych w systemie, następuje tylko w zakresie niezbędnym do realizacji zadań związanych z realizacją prawa do asystencji osobistej.

Ustęp 4 precyzuje, jak długo dane te mają być przechowywane:

- 10 lat – dla osób, którym przyznano asystencję, liczone od zakończenia jej świadczenia,
- 1 rok – dla osób, którym odmówiono asystencji, liczone od daty uprawomocnienia się decyzji.

Ustęp 5 wskazuje na konieczność niezwłocznego usunięcia danych po upływie określonych okresów przechowywania, co zabezpiecza prawa osób, których dane dotyczą, przed nadmiernym i nieuzasadnionym przetwarzaniem

Rozdział 3 - art. 9–11 (osoby uprawnione do asystencji osobistej)

Projektowana ustawa o asystencji osobistej umożliwi osobom z niepełnosprawnościami złożenie wniosku o przydzielenie asystenta i korzystanie z jego usługi bezpłatnie.

Zgodnie z projektowanym art. 9, do ubiegania się o bezpłatną asystencję osobistą uprawnione będą osoby: w wieku 18-65 lat, posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które uzyskają w skali poziomu potrzeby wsparcia łącznie co najmniej 80 punktów; osoby w wieku 13-18 lat, posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o

niepełnosprawności ze wskazaniami o konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Po ukończeniu 65. roku życia osoba będzie miała prawo do asystencji osobistej do upływu okresu, na który została wydana decyzja.

Osoby, które nie uzyskują 80 punktów w skali poziomu potrzeby wsparcia, bardzo często pozostają jednocześnie osobami niepełnosprawnymi w stopniu umiarkowanym i znacznym, które w określonych sytuacjach potrzebują wsparcia asystenta osobistego. Podobnie rzecz ma się w wypadku osób starszych, u których potrzeba wsparcia wynika z nabytej wcześniej niepełnosprawności. Aby zatem objąć wsparciem szerokie grono osób, które dla niezależnego życia wymagają wsparcia asystenta osobistego, kontynuowany będzie program „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowany z Funduszu Solidarnościowego,

Wskazana granica 65 lat jest powszechnie stosowana w krajach europejskich. Jednakże, aby zapewnić osobom powyżej 65. roku życia dostęp do wsparcia – w wyniku wdrożenia ustawowej asystencji osobistej program resortowy „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w kolejnych latach obejmie seniorów w większym stopniu. Przewiduje się w związku z tym, że osoby korzystające dziś z programu resortowego zostaną w znaczącej części objęte asystencją ustawową. Ponadto rozwiązaniem, które ma zwiększyć dostępność do wsparcia w miejscu zamieszkania jest procedowany aktualnie w ramach konsultacji publicznych projekt ustawy o bonie senioralnym (wykaz prac legislacyjnych Rady Ministrów nr. UA3). Ma on na celu wypracowanie komplementarnego systemu wsparcia w aktywności społecznej, czynnościach pielęgnacyjnych oraz zaspokojeniu potrzeb dnia codziennego osobom w wieku starszym. Należy także wskazać, że wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz wsparcie seniorów to kompetencje różnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego (odpowiednio: powiatu oraz gminy). Stąd decyzja o rozdzieleniu tych systemów wsparcia, które pozwolą jednocześnie na usługi lepiej dopasowane do indywidualnych potrzeb obywateli – czy to potrzeb wynikających z niepełnosprawności, czy z racji wieku.

Wskazana została również granica dolna wieku (ukończenie 13 lat) oraz mniejsze limity godzinowe do ukończenia 18 lat. Uzasadnienie dla rozpoczęcia świadczenia usługi w wieku 13 lat wynika z charakteru usługi, która ma wspierać przede wszystkim w niezależnym życiu i aktywizacji społecznej - a takie wsparcie staje się szczególnie istotne w wieku nastoletnim. Ograniczenia godzinowe dla młodzieży między 13 a 17 rokiem życia jest powiązane ze

zobligowaniem osób w tym wieku obowiązkiem szkolnym oraz jedynie częściowej zdolności do czynności prawnych, jak również braku potrzeby wsparcia np. w pracy zawodowej. Zadania szkół i placówek edukacyjnych wynikające z podwyższonej subwencji na ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (które posiada znacząca większość dzieci z niepełnosprawnością) pokrywają się częściowo z usługą asystencji osobistej. W wypadku osób niepełnoletnich usługa ma więc na celu wesprzeć ich niezależne życie poza placówką i odciążyć w tym zakresie rodziców/opiekunów prawnych.

W projekcie, zgodnie z art. 10, przyjęto następujące limity miesięcznie asystencji osobistej:

- 1) od 20 do 240 godzin – w przypadku osób, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1;
- 2) od 20 do 80 godzin – w przypadku osób, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2.

Wprowadzenie limitu 240 godzin jako najwyższej możliwej liczby godzin wsparcia w ramach asystencji osobistej miesięcznie oznacza, że w wypadku osób wymagających najwyższego poziomu wsparcia asystent osobisty będzie dostępny dla osoby z niepełnosprawnością średnio 8 godzin dziennie. Tak zaprojektowane rozwiązanie wesprze osoby z niepełnosprawnością w niezależnym życiu w należyтым stopniu, gwarantującym wsparcie w najważniejszych czynnościach samoobsługowych i innych czynnościach życia codziennego w ciągu dnia. Jednocześnie, z uwagi na doświadczenia projektowe, w projekcie ustawy wprowadzono możliwość przenoszenia godzin wsparcia między miesiącami w danym roku kalendarzowym. Proponowane rozwiązanie zostało pozytywnie ocenione w raporcie NIK (2023). Wprowadzenie minimalnej liczby godzin, na które może zostać przyznana asystencja, jest zgodne z doświadczeniami innych krajów (Szwecja, kraje Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii) i jest związane z efektywnością usługi, jaką jest asystencja – wsparcie poniżej 20 godzin można zapewnić w inny sposób niż za pomocą dedykowanej danemu użytkownikowi asystencji osobistej.

W projekcie przewidziano, że niewykorzystane w danym miesiącu godziny asystencji osobistej mogą zostać wykorzystane w kolejnych miesiącach roku kalendarzowego, w którym zostało przyznane prawo do asystencji osobistej, w terminie do dnia 31 grudnia danego roku. Jednocześnie suma niewykorzystanych godzin asystencji osobistej może być wykorzystana w kolejnych miesiącach, jednak miesięczny wymiar godzin asystencji osobistej razem z godzinami zaplanowanymi na dany miesiąc i godzinami niewykorzystanymi, nie może łącznie przekroczyć dwukrotności przyznanej miesięcznej liczby godzin asystencji osobistej (ust. 2 i 3). Poniższe rozwiązanie łączy potrzebną elastyczność z odpowiedzialnym zarządzaniem

limitem godzin asystencji osobistej. Zapotrzebowanie na asystencję bywa nieregularne (np. okresy rekonwalescencji, intensywniejsze obowiązki zawodowe/edukacyjne, wydarzenia rodzinne). Możliwość wykorzystania niewykorzystanych godzin w kolejnych miesiącach roku pozwala dostosować wsparcie do realnych, a nie „sztywnych” miesięcznych potrzeb. Godziny, których nie udało się zaplanować w danym miesiącu, nie przepadają automatycznie – mogą zasilić kolejne miesiące tego samego roku. Dzięki temu środki i czas asystentów są wykorzystywane pełniej i celowo. Ograniczenie, że w danym miesiącu łączna liczba godzin (zaplanowane + przeniesione) nie może przekroczyć dwukrotności przyznanej miesięcznej liczby godzin (ust. 2 i 3), zapobiega nadmiernej kumulacji usług. Chroni to jakość wsparcia (unika „maratonów” godzinowych), dba o bezpieczeństwo i higienę pracy asystentów oraz o przewidywalność grafiku. Jednocześnie termin wykorzystania przeniesionych godzin do 31 grudnia danego roku porządkuje rozliczenia w ramach roku kalendarzowego. Ułatwia to planowanie finansowe, raportowanie i zapewnia równe traktowanie wszystkich uprawnionych w tym samym okresie rozliczeniowym. Limit dwukrotności miesięcznego wymiaru zapobiega sytuacji, w której pojedyncza osoba skonsumuje w krótkim czasie nieproporcjonalnie duży wolumen wsparcia kosztem dostępności dla innych. Proponowany mechanizm zachęca do bieżącego planowania liczby potrzebnych godzin asystencji osobiste. Skoro przenoszenie godzin jest możliwe tylko w obrębie tego samego roku i z limitem miesięcznym, uczestnicy są zachęceni do rozsądnego, ciągłego planowania (zamiast odkładania większości wsparcia na koniec roku). Proponowana zasada jest łatwa do zweryfikowania operacyjnie:

- w danym miesiącu można zaplanować: $\text{godziny bieżące} + \text{godziny przeniesione} \leq 2 \times \text{miesięczny przyznany wymiar}$.
- wszystkie godziny przeniesione muszą zostać wykorzystane najpóźniej do 31 grudnia.

Przykład liczbowy (dla jasności):

Jeżeli miesięcznie przyznano 40 godzin, to w którymkolwiek miesiącu roku łączna pula (plan + przeniesione) nie może przekroczyć 80 godzin. Jeżeli po kilku miesiącach uzbiera się 50 godzin niewykorzystanych, w następnym miesiącu można z nich użyć maksymalnie tyle, by łączna suma nie przekroczyła 80; resztę należy rozłożyć na kolejne miesiące, pamiętając o dacie granicznej 31 grudnia.

Projektowany mechanizm przenoszenia godzin w ramach roku zapewnia realną elastyczność odpowiadającą zmiennym potrzebom osób uprawnionych, a jednocześnie – dzięki limitowi

dwukrotności miesięcznego wymiaru oraz terminowi 31 grudnia – utrzymuje wysoką jakość świadczeń, równowagę w obciążeniu asystentów i przejrzystość rozliczeń.

W celu zapewnienia optymalnego wykorzystania nowego narzędzia wsparcia osób z niepełnosprawnościami i wymiany doświadczeń w projektowanym art. 11 ust. 1 wprowadzono możliwość korzystania przez użytkownika lub osobę stale wspierającą użytkownika, ze wsparcia w formie doradztwa wzajemnego. Proponuje się aby wymiar takiego wsparcia był nie większy niż 5 godzin, w każdym półroczu roku kalendarzowego.

Jednocześnie w ustępie 2 tego artykułu określono minimalne wymogi, jakie musi spełnić osoba, która chce być doradcą wzajemnym. Doradcą wzajemnym będzie mogła być osoba, która posiada co najmniej roczne udokumentowane doświadczenie korzystania z asystencji osobistej lub w przypadku osoby stale wspierającej osobę z niepełnosprawnością, udokumentowane doświadczenie we wspieraniu użytkownika przez co najmniej dwa lata w wymiarze co najmniej średnio 30 godzin miesięcznie. Oprócz tego osoba będąca doradcą wzajemnym musi ukończyć szkolenie dla doradców wzajemnych.

Rozdział 4 - art. 12–23 (ustalenie prawa do asystencji osobistej)

Zgodnie z art. 12 projektu ustawy, prawo do asystencji osobistej będzie przyznawane w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, o którym mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dalej zwanym „Zespołem”, po wcześniejszym ustaleniu potrzeby wsparcia przez Skład.

Prawo do asystencji i liczba godzin będą ustalane na podstawie: formularza samooceny; wywiadu bezpośredniego z osobą z niepełnosprawnością oraz obserwacji jej funkcjonowania podczas wywiadu lub – jeżeli jest to konieczne dla właściwego rozpoznania potrzeb osoby z niepełnosprawnością – wywiadu bezpośredniego z osobą stale wspierającą; wyniku oceny poziomu potrzeby wsparcia, ze wskazaniem zdolności do samodzielnego wykonywania określonych czynności związanych z codziennym funkcjonowaniem oraz rodzajem wymaganego wsparcia, ustalonych na podstawie art. 6b⁶ ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; formularza oceny potrzeb osób z niepełnosprawnością uwzględniającego potrzeby w zakresie asystencji osobistej (ust. 2).

W projektowanym art. 12 ust. 4 i 6 - 7 określono zawartość formularza samooceny i formularza oceny potrzeb. Uwzględniają one zarówno niezbędne do przetwarzania dane osobowe, jak i

informacje o potrzebach, w których zaspokojeniu mogłaby wspomóc wnioskodawcę asystencja osobista, oraz innych formach wsparcia, z których korzysta osoba z niepełnosprawnością.

W projektowanym ust. 5 wskazano na obowiązek sporządzenia formularza samooceny w wersji łatwej do czytania z zachowaniem zasad dostępności, mając na względzie, że formularz ten musi być przyjazny dla osób mających trudności z czytaniem i rozumieniem tekstów w języku polskim.

W ust. 8 zawarto delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowy zakres informacji podawanych w formularzu samooceny, w tym zakres informacji w tekście łatwym do czytania i rozumienia oraz w polskim języku migowym, mając na względzie konieczność poprawnej weryfikacji potrzeb osoby z niepełnosprawnością oraz zapewnienie jej odpowiedniego zakresu wsparcia/

Podobnie w ust. 9 zawarto delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowy zakres informacji podawanych w formularzu oceny potrzeb osoby z niepełnosprawnością, mając na względzie konieczność poprawnej weryfikacji potrzeb osoby z niepełnosprawnością oraz zapewnienie jej odpowiedniego zakresu wsparcia

W celu ustalenia potrzeby przyznania prawa do asystencji osobistej przewodniczący Zespołu wyznacza spośród członków Zespołu dwóch członków składu (art. 13). Do składów w miarę możliwości powinna wchodzić osoba z niepełnosprawnością zbliżoną do niepełnosprawności osoby składającej wniosek. Jeżeli jednak dany rodzaj niepełnosprawności będzie uniemożliwiał pełnienie funkcji członka składu przez osobę z niepełnosprawnością, w skład będzie mógł wejść stały opiekun osoby o zbliżonej do wnioskodawcy niepełnosprawności, nie może to jednak być stały opiekun, osoba spokrewniona z samym wnioskodawcą lub też osoba będąca w jakimkolwiek konflikcie interesu z wnioskodawcą. Rozwiązanie to ma na celu zagwarantowanie, że ocena sytuacji życiowej, potrzeb i wyzwań osoby ubiegającej się o wsparcie dokonywana będzie przez osoby posiadające nie tylko wiedzę teoretyczną, ale przede wszystkim praktyczne doświadczenie funkcjonowania w podobnych warunkach i kontekstach społecznych.

W uzasadnionych przypadkach, gdy rodzaj niepełnosprawności – np. głęboka niepełnosprawność intelektualna, zaburzenia psychiczne lub zaawansowana niepełnosprawność ruchowa – w sposób obiektywny uniemożliwia pełnienie funkcji członka

Zespołu, przepis dopuszcza możliwość powołania w to miejsce stałego opiekuna osoby z niepełnosprawnością zbliżoną do tej, którą posiada wnioskodawca. Zastrzeżenie to ma na celu utrzymanie wysokiego poziomu reprezentatywności i rozumienia specyfiki danej niepełnosprawności, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności operacyjnej Zespołu.

Dodatkowo, w celu zapewnienia bezstronności oraz uniknięcia potencjalnych konfliktów interesów, projektowane przepisy wyraźnie wykluczają możliwość powołania do Zespołu opiekuna będącego osobą spokrewnioną z wnioskodawcą lub pozostającego z nim w jakimkolwiek stosunku zależności lub konfliktu interesów.

Takie ukształtowanie przepisów ma na celu:

- wzmocnienie podmiotowości osób z niepełnosprawnościami w procesie decyzyjnym,
- zwiększenie trafności oceny potrzeb i barier,
- minimalizację ryzyka niezrozumienia lub niedoszacowania potrzeb wnioskodawcy,
- oraz realizację zasady „nic o nas bez nas” w praktyce.

Zaproponowane rozwiązanie jest również zgodne z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, w szczególności z art. 4, 19 i 29, które akcentują konieczność czynnego udziału osób z niepełnosprawnościami w procesach decyzyjnych dotyczących ich życia, wsparcia i udziału w życiu społecznym.

Celem art. 15 jest wzmocnienie jakości i adekwatności rozstrzygnięć poprzez włączenie do Składu perspektywy doświadczenia własnego (ang. *lived experience*) lub – gdy to niemożliwe – perspektywy osoby stale wspierającej. Udział takiej osoby:

- pozwala lepiej rozpoznać realne bariery funkcjonalne i potrzeby wsparcia,
- podnosi zaufanie do procesu i jego legitymację społeczną,
- ogranicza ryzyko decyzji nazbyt formalistycznych.

Jednocześnie ustawodawca świadomie przyjął konstrukcję „w miarę możliwości” (ust. 1) oraz „może zostać wyznaczona” (ust. 2), co oznacza obowiązek należytej staranności, a nie obowiązek rezultatu. Tym samym rozwiązanie ma charakter fakultatywny – nakazuje dążyć do włączenia odpowiedniej osoby, ale nie absolutyzuje tego wymogu. Formuła „w miarę możliwości” – w języku prawnym wyraża standard staranności (należytej, proporcjonalnej do okoliczności), nie zaś bezwzględny nakaz. Jednocześnie projektowany ust. 2 przewiduje alternatywę (osoba stale wspierająca), co systemowo potwierdza, że pierwotny zamiar nie ma

charakteru absolutnego. Gdy nie sposób dobrać osoby „jak najbardziej zbliżonej”, przepis sam daje inne, również fakultatywne wyjście. Fakultatywność pozwala pogodzić partycypację z zasadą sprawności i szybkości rozpoznania sprawy, bezstronności i proporcjonalności środków. W praktyce często występują niepełnosprawności sprzężone, rzadkie lub o zmiennym przebiegu. Warunek obligatoryjnego doboru „jak najbardziej zbliżonego” profilu mógłby być niewykonalny lub prowadzić do nieuzasadnionych opóźnień. W niektórych regionach liczba osób spełniających kryteria będzie ograniczona, co mogłoby sparaliżować terminy. Fakultatywność pozwala utrzymać terminowość bez rezygnacji z dążenia do włączenia doświadczenia.

Twardy obowiązek „za wszelką cenę” może skutkować formalnym, lecz nieautentycznym udziałem. Fakultatywność umożliwia dobór jakościowy, a w razie braku – zastosowanie rozwiązań kompensacyjnych.

Jednocześnie zaznaczyć należy, że fakultatywność nie oznacza dowolności. Organ powinien móc wykazać, że: zidentyfikował właściwy profil (funkcjonalny, nie tylko medyczny), podjął realne i adekwatne próby pozyskania osoby i dopiero w razie braku – zastosował alternatywy z ust. 2. Przykładami zastosowania projektowanego rozwiązania mogą być:

- Sprawa dot. rzadkiej choroby neurologicznej: brak osoby o tożsamym profilu; wyznaczono opiekuna osoby z podobnym zakresem ograniczeń w mobilności i komunikacji (ust. 2) oraz zasięgnięto opinii konsultanta klinicznego (kompensacja).
- Sprawa dot. niepełnosprawności sprzężonej: realnie dostępna była osoba z doświadczeniem w obszarze komunikacji alternatywnej, ale z konfliktem interesów; odstąpiono, wskazując na ryzyko stronniczości, i przeprowadzono wywiad funkcjonalny.
- Sprawa pilna (zagrożenie przerwania ciągłości wsparcia): ze względu na terminy odstąpiono od poszukiwań ponad standardowy horyzont, a skład uzupełniono osobą stale wspierającą.

Art. 15 ust. 1–2 konstruuje model preferowany, lecz nie bezwzględny: organ dąży do wyznaczenia osoby z niepełnosprawnością „jak najbardziej zbliżoną” (ust. 1), a w razie niemożności może wyznaczyć osobę stale wspierającą (ust. 2). Taka fakultatywność jest uzasadniona zarówno językowo, systemowo, jak i funkcjonalnie.

Zgodnie z ust. 3, do Składu są powoływane osoby posiadające co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe i co najmniej dwuletnie doświadczenie zawodowe umożliwiające

ocenę potrzeb osoby z niepełnosprawnością w zakresie świadczenia asystencji osobistej, oraz które odbyły szkolenia dla kandydatów na członków Składów, zakończone pozytywnym wynikiem egzaminu kwalifikacyjnego na członka Składu. .

Wojewoda będzie miał obowiązek zagwarantować środki służące zapewnianiu dostępności w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Celem tego przepisu jest umożliwienie rzeczywistego i równego udziału osób z niepełnosprawnościami w pracach Składu – zarówno jako jego członków, jak i uczestników postępowania. Rozwiązanie to ma na celu zapewnienie pełnej dostępności środowiska pracy dla członków Składu, w tym w szczególności tych, którzy sami są osobami z niepełnosprawnościami. W praktyce oznacza to konieczność dostosowania infrastruktury (np. budynków, sal spotkań, ciągów komunikacyjnych, toalet), tak aby osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności mogły skutecznie pełnić swoje funkcje. Ustanowienie tej odpowiedzialności po stronie wojewody jako organu administracji rządowej w terenie wynika z konieczności zapewnienia jednolitych, systemowych standardów organizacyjnych w całym kraju. Praktyczna realizacja obowiązku dostępności – zgodnie z przepisami wspomnianej ustawy z 2019 r. – nie może mieć charakteru uznaniowego ani zależnego od lokalnych możliwości. Musi opierać się na zasadzie równego traktowania i poszanowania godności osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, zapewnienie dostępności jest kluczowe dla realizacji postulatu podmiotowego udziału osób z niepełnosprawnościami w procesie decyzyjnym dotyczącym przyznawania asystencji osobistej. To właśnie ci członkowie Składu, którzy sami mają doświadczenie życia z niepełnosprawnością, stanowią istotną wartość merytoryczną i etyczną w procesie oceny potrzeb wnioskodawców. Dlatego też wszelkie bariery utrudniające im pełnienie tej funkcji należy konsekwentnie eliminować (ust. 4).

Kandydatów na członków Składu obowiązywać będzie szkolenie zakończone pozytywnym wynikiem egzaminu kwalifikacyjnego (art. 16 projektu). W ust. 2 przewidziano delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia w drodze rozporządzenia: programu szkoleń dla kandydatów na członków Składu, zakresu wiedzy objęty egzaminem kwalifikacyjnym na członka Składu, sposobu zapewniania członkom Składu środków służących zapewnianiu dostępności, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, umożliwiających pełnienie funkcji członka Składu, sposobu wyznaczania Składów, szczegółowych standardów dla Składów w zakresie ustalenia potrzeby przyznania prawa do asystencji osobistej, warunków

organizacyjnych i technicznych, jakie powinny spełniać pomieszczenia, w których pracują członkowie Składów

Zgodnie z projektowanym art. 17 decyzję w sprawie przyznania prawa do asystencji osobistej wydaje się na wniosek osoby z niepełnosprawnością, złożony osobiście albo za zgodą tej osoby przez: jej przedstawiciela ustawowego; kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo; osobę pełniącą funkcję rodziny zastępczej wobec osoby z niepełnosprawnością; prowadzącego rodzinny dom dziecka, w którym osoba z niepełnosprawnością przebywa, lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, w której osoba z niepełnosprawnością przebywa. Należy przy tym podkreślić, że wniosek zawsze dotyczy osoby z niepełnosprawnością, bez względu czy składa go sama, czy za jej zgodą w systemie składa wniosek inna osoba z katalogu osób wskazanych w projekcie ustawy. Także stroną postępowania będzie tylko sobą z niepełnosprawnością i to jej będzie dotyczyć wydana decyzja.

Wniosek, zgodnie z art. 18 należy składać do Zespołu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby z niepełnosprawnością, której wniosek dotyczy. W przypadku gdy wniosek o asystencję złoży opiekun prawny lub osoba stale wspierająca osobę z niepełnosprawnością, składają oni wniosek do Zespołu właściwego dla miejsca zamieszkania opiekuna prawnego, gdyż to jego miejsce zamieszkania jest miejscem zamieszkania osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie.

Wniosek będzie składany w systemie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego za pośrednictwem portalu Emp@tia.

Zespół będzie weryfikował dane zawarte we wniosku drogą elektroniczną z danymi z rejestru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) i Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności, o którym mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 19 ust. 4) projektu.

Co do zasady, miejscem ustalania potrzeby asystencji osobistej i zakresu tej potrzeby jest – za zgodą osoby z niepełnosprawnością albo innej osoby składającej wniosek – miejsce zamieszkania lub odpowiednio pobytu osoby z niepełnosprawnością, lub miejsce wyznaczone przez tę osobę, lub siedziba Zespołu, lub inne miejsce wyznaczone przez przewodniczącego Zespół, spełniające wymagania zawarte w art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411) (art. 20 projektu).

W decyzji wydane na podstawie oceny przygotowanej przez skład będzie określony: miesięczny wymiar godzinowy asystencji osobistej; rodzaje czynności wykonywanych w ramach asystencji osobistej; poziom stawki godzinowej asystencji osobistej w związku ze złożonymi potrzebami użytkownika oraz stopniem wykluczenia komunikacyjnego wpływającego na trudność świadczenia asystencji; okres przysługiwania prawa do asystencji osobistej (art. 21 projektu). Dodatkowo w decyzji zostanie określone jakie szkolenia powinien posiadać asystent do udzielania asystencji osobie, której dotyczy decyzja. Decyzja wydawana będzie na od jednego roku do maksymalnie 5 lat. Minimalny okres obowiązywania decyzji wynoszący 1 rok gwarantuje, że osoba z niepełnosprawnością będzie miała zapewnioną realną możliwość korzystania z usługi asystencji osobistej w sposób ciągły, bez konieczności częstego ponawiania wniosków i procedur administracyjnych. Rozwiązanie to służy eliminowaniu nadmiernych barier formalnych i administracyjnych, które mogłyby ograniczać dostęp do asystencji, szczególnie dla osób o ograniczonych możliwościach samodzielnego działania.

Ustalony maksymalny okres obowiązywania decyzji – 5 lat – umożliwia systematyczną weryfikację sytuacji osoby z niepełnosprawnością oraz dostosowanie zakresu i wymiaru godzin asystencji osobistej do aktualnych potrzeb. Potrzeby te mogą ulegać zmianom w związku z postępem choroby, poprawą stanu zdrowia, zmianą sytuacji rodzinnej lub zawodowej. Ograniczenie czasowe decyzji pozwala na zapewnienie elastyczności i reagowanie na te zmiany.

Wprowadzenie granic czasowych decyzji służy efektywnemu i racjonalnemu wydatkowaniu środków publicznych przeznaczonych na finansowanie usług asystencji osobistej. Ustalony maksymalny 5-letni okres pozwala na okresową weryfikację zasadności przyznanego wsparcia, zapobiega nadmiernemu usztywnieniu systemu oraz umożliwia bieżące dostosowanie finansowania do realnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przyjęte rozwiązanie jest zbieżne z praktyką obowiązującą w innych obszarach zabezpieczenia społecznego, w których decyzje administracyjne przyznające świadczenia czy uprawnienia wydawane są na określony czas, celem okresowej oceny sytuacji osoby uprawnionej. Takie ukształtowanie okresu obowiązywania decyzji zapewnia spójność systemową i przewidywalność stosowania prawa.

Ograniczenie czasowe decyzji nie narusza praw osób z niepełnosprawnościami, gdyż w każdym czasie mają one możliwość ponownego złożenia wniosku o asystencję osobistą, jeżeli ich sytuacja życiowa lub potrzeby ulegną zmianie. Jednocześnie minimalny roczny okres obowiązywania decyzji chroni osoby przed nadmiernym obciążeniem koniecznością częstych

postępowań administracyjnych, a maksymalny okres 5 lat zapewnia, że zakres przyznanego wsparcia pozostaje adekwatny i odpowiada rzeczywistej sytuacji beneficjenta.

Wprowadzenie szczegółowych zasad dotyczących ustalania poziomu stawki godzinowej asystenta osobistego oraz trybu jej zatwierdzania ma na celu pogodzenie dwóch podstawowych wartości systemu asystencji osobistej:

- elastyczności i indywidualizacji wsparcia, oraz
- odpowiedzialności za racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi.
- zróżnicowanie poziomu wynagrodzenia asystenta osobistego:

Zaproponowane przepisy wprowadzają mechanizm różnicowania poziomu stawki godzinowej wynagrodzenia asystenta osobistego, który odpowiada rzeczywistym uwarunkowaniom i trudnościom wykonywanej pracy. Odchodzi się tym samym od jednolitej, sztywnej stawki – nieadekwatnej do złożoności potrzeb użytkowników oraz związanych z tym zróżnicowanych wymagań wobec asystentów.

Zróżnicowanie poziomu stawki uwzględnia zatem trzy kluczowe przesłanki:

- stopień trudności czynności, w tym wymóg przeszkolenia w obszarach wrażliwych (np. zdrowotnych),
- warunki środowiskowe (np. brak transportu publicznego, konieczność dojazdu do odległych miejsc),
- indywidualne potrzeby użytkownika, które mogą wiązać się z większą intensywnością lub specjalistycznym charakterem wsparcia (np. przy komunikacji alternatywnej, sprzeczcie, rytmie dnia).

Zgodnie z art. 21 ust. 5 możliwe jest podwyższenie poziomu stawek godzinowych z względu na skalę trudności zapewnienia asystencji i szczególne potrzeby związane ze wsparciem danego użytkownika.

W art. 21 ust. 6 projektu proponuje się następujące stawki godzinowe, jakie otrzyma asystent według określonych poziomów:

- 1) dla poziomu bazowego – 49 złotych brutto;
- 2) dla pierwszego poziomu podwyższonego – 51 złotych brutto;
- 3) dla drugiego poziomu podwyższonego – 53 złotych brutto;
- 4) dla trzeciego poziomu podwyższonego – 55 złotych brutto.

Wprowadzenie poziomu bazowego i podwyższonych poziomów stawki znajduje oparcie w obiektywnych, możliwych do zweryfikowania przesłankach, które determinują większe zaangażowanie, kwalifikacje lub czasochłonność pracy asystenta. Podwyższenie poziomu w decyzji składu ustalającego prawo do asystencji osobistej będzie uwzględniało:

Podstawową przesłanką podwyższenia stawki jest wykonywanie czynności, które: wymagają specjalnego przeszkolenia (np. transfery osoby leżącej, obsługa wózka elektrycznego, karmienie przez PEG, wsparcie przy zabiegach pielęgnacyjnych); wiążą się z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo zdrowotne użytkownika (np. zmiana opatrunków, wsparcie w przyjmowaniu leków, korzystanie z urządzeń wspomagających oddychanie). Czynności te przekraczają typowy zakres asystencji osobistej i są obciążające fizycznie lub psychicznie. Wymagają: przeszkolenia, znajomości procedur higienicznych, zasad aseptyki, nierzadko – szybkiego reagowania w sytuacjach kryzysowych. Podwyższona stawka stanowi tu element kompensacyjny i motywacyjny – zachęcający do podejmowania trudniejszych zadań przez lepiej przygotowanych asystentów.

Druga grupa przesłanek odnosi się do logistycznych i środowiskowych uwarunkowań świadczenia usług, w szczególności: miejsca zamieszkania użytkownika w obszarze pozbawionym transportu publicznego, konieczności dojazdu do użytkownika własnym środkiem transportu (często na własny koszt), ograniczeń terenowych (brak infrastruktury dostosowanej, bariery architektoniczne, warunki zimowe na obszarach wiejskich itp.). W takich przypadkach: czas dotarcia do użytkownika oraz jego przemieszczenia się z asystentem jest znacznie wydłużony; warunki pracy asystenta są bardziej wymagające organizacyjnie i fizycznie.

Trzecia grupa przesłanek indywidualne potrzeby użytkownika obejmuje szczególne trudności w komunikacji, np. konieczność stosowania komunikacji alternatywnej (AAC), obsługi programów wspomagających mowę, znajomości polskiego języka migowego; wysokiego stopnia uzależnienia od asystenta – np. osoby niewidome z niepełnosprawnością sprzężoną, osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym lub z autyzmem; konieczności zapewnienia wsparcia w warunkach podwyższonego ryzyka społecznego lub emocjonalnego, np. osoba z historią przemocy, osoba w kryzysie psychicznym. W tych przypadkach relacja asystent–użytkownik wymaga szczególnego przygotowania interpersonalnego, większego zaangażowania i odporności emocjonalnej. Wymaga też zazwyczaj dłuższego procesu wprowadzenia i stałości współpracy.

Zastosowanie podwyższonego poziomu stawki w ww. sytuacjach pozwala: zrekompensować wyższe nakłady pracy uniknąć wykluczenia mieszkańców obszarów peryferyjnych z prawa do asystencji osobistej z powodu niemożności pozyskania asystenta.

Zgodnie z art. 21 ust. 7 – 10, stawki godzinowe, o których mowa w ust. 5, podlegają corocznej waloryzacji, począwszy od dnia 1 stycznia każdego roku kalendarzowego, co najmniej o prognozowany wskaźnik przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej na rok poprzedzający, zawarty w projekcie ustawy budżetowej uchwalonym przez Radę Ministrów projekcie ustawy budżetowej przedłożonym Sejmowi do dnia 30 września roku poprzedzającego. Przy waloryzacji, uwzględnia się także różnicę pomiędzy wskaźnikiem prognozowanym a wskaźnikiem rzeczywistego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w roku poprzednim, ogłoszonym przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Zgodnie z projektem, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego ogłasza, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, do dnia 15 października każdego roku, wysokość stawek godzinowych asystencji osobistej obowiązujących od dnia 1 stycznia roku następnego, z uwzględnieniem zasad, o których mowa w ust. 5 i 7. Na podstawie obwieszczenia, o którym mowa w ust. 9, wojewoda aktualizuje wysokość stawek w systemie informatycznym, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1.

Wprowadzenie mechanizmu waloryzacji stawki godzinowej asystencji osobistej jest niezbędne dla utrzymania realnej wartości tego świadczenia w czasie. W okresie obowiązywania decyzji, który może trwać nawet do 5 lat, następują zmiany w poziomie kosztów życia, wynagrodzeń oraz usług towarzyszących. Brak mechanizmu waloryzacji prowadziłby do deprecjacji wartości wsparcia i ograniczenia jego dostępności, co wprost naruszałoby cel ustawy.

Mechanizm waloryzacji:

- gwarantuje, że wysokość stawki godzinowej asystencji osobistej pozostaje adekwatna do aktualnych warunków społeczno-ekonomicznych,
- zapewnia stabilność i przewidywalność finansową zarówno dla beneficjentów, jak i dla podmiotów świadczących asystencję,
- chroni interes osób z niepełnosprawnościami, eliminując ryzyko spadku jakości usług asystencji osobistej w dłuższej perspektywie.

Rozwiązanie polegające na wprowadzeniu decyzji terminowych oraz mechanizmu waloryzacji jest zgodne z praktyką stosowaną w systemie zabezpieczenia społecznego, gdzie decyzje przyznające uprawnienia są okresowo weryfikowane, a świadczenia podlegają mechanizmom dostosowującym ich wartość do zmian gospodarczych. Osoba z niepełnosprawnością, będąca jedyną stroną postępowania, uzyskuje gwarancję stabilnego dostępu do usługi asystencji osobistej przez co najmniej 12 miesięcy, a jednocześnie zyskuje pewność, że w okresie obowiązywania decyzji stawka godzinowa będzie podlegać waloryzacji, co chroni realną wartość przyznanego wsparcia.

Zgodnie z art. 21 ust. 11, decyzja przyznająca prawo do asystencji osobistej określa czy istnieje wymóg ukończenia przez asystenta osobistego danego użytkownika szkolenia z zakresu pierwszej pomocy oraz czy asystentowi osobistemu danego użytkownika przysługują szkolenia specjalistyczne oraz zakres tych szkoleń, z uwagi na zakres potrzeb użytkownika. Wprowadzenie projektowanego przepisu pozwala na indywidualizację wsparcia. Różni użytkownicy mogą wymagać odmiennego przygotowania asystenta – od podstawowych umiejętności udzielania pierwszej pomocy, po wyspecjalizowane szkolenia (np. w zakresie obsługi sprzętu medycznego, komunikacji wspomagającej, pracy z osobami z niepełnosprawnością sensoryczną).

W ust. 12 przewidziano, że decyzja przyznająca prawo do asystencji osobistej lub odmawiająca przyznania prawa do asystencji osobistej zawiera uzasadnienie. Obowiązek sporządzania uzasadnienia pełni kluczową funkcję gwarancyjną poprzez zwiększenie transparentności procesu, umożliwienie kontroli instancyjnej i sądowej oraz ochronę prawa użytkownika, pokazując, na jakiej podstawie faktycznej i prawnej zapadło rozstrzygnięcie. Bez uzasadnienia decyzja byłaby arbitralna i trudna do zakwestionowania, co godziłoby w konstytucyjne prawo do dobrej administracji (art. 2 i art. 45 Konstytucji RP).

Zgodnie z ust. 13, przewodniczący Zespołu przekazuje decyzję przyznającą prawo do asystencji osobistej lub odmawiającą przyznania prawa do asystencji osobistej drogą elektroniczną z systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, do systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1. Rozwiązanie to wprowadza spójność informatyczną systemu obsługującego proces asystencji osobistej. Dzięki przekazywaniu decyzji elektronicznie: zapewnia się ciągłość i integralność danych, eliminuje ryzyko rozbieżności między rejestrami, przyspiesza i usprawnia obieg dokumentów, zmniejsza koszty administracyjne i obciążenie pracą urzędników. Jest to zgodne z trendem cyfryzacji usług publicznych i zasadą „digital by default”.

W myśl ust. 14, osobie otrzymującej decyzję, o której mowa w ust. 13, która nie posiada konta w systemie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, konto to zakłada Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Celem przepisu jest zapewnienie powszechnego i równego dostępu do informacji i usług świadczonych drogą elektroniczną. Automatyczne zakładanie konta przez ZUS eliminuje barierę techniczną dla osób, które nie posiadają konta oraz ułatwia użytkownikom dostęp do decyzji i dalszych usług (np. komunikacji z urzędem, wniosków uzupełniających). Takie rozwiązanie ma charakter proaktywny i inkluzyjny, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, które mogą mieć utrudniony dostęp do procedur elektronicznych.

Okres, na który jest wydawana decyzja przyznającej prawo do asystencji osobistej kończy się ostatniego dnia miesiąca okresu, na który ta decyzja została wydana. Projektowany przepis wprowadza przejrzystość i jednolitość okresów obowiązywania decyzji. Rozstrzygnięcia kończą się zawsze z końcem miesiąca, co ułatwia użytkownikom orientację w czasie obowiązywania świadczenia, jednocześnie porządkuje system rozliczeń finansowych (łatwość księgowania i kontroli wydatków) oraz ogranicza ryzyko powstawania przerw technicznych między kolejnymi decyzjami (łatwiejsze wydawanie decyzji przedłużających).

Dzięki temu system działa stabilniej i przewidywalnie zarówno dla organów, jak i użytkowników.

Przewiduje się możliwość złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w ciągu 14 dni od daty doręczenia decyzji. Wniosek będzie składany do Zespołu, który go rozpatrywał. Ponowny wniosek będzie rozpatrywany przez inny skład Zespołu (art. 22 ust. 1 – 4).

Jednocześnie osoba z niepełnosprawnością będzie mogła w każdej chwili wystąpić z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do asystencji osobistej w przypadku zmiany potrzeb, sytuacji życiowej lub zdrowotnej (ust. 5). W takim przypadku decyzja w sprawie ponownego ustalenia zakresu uprawnień w ramach asystencji osobistej wydana na wniosek, o którym mowa w ust. 5, uchyla w całości dotychczas obowiązującą decyzję z dniem, w którym decyzja ta stała się ostateczna.

W przypadku upływu okresu, na który została przyznana asystencja, przewiduje się możliwość złożenia nowego wniosku, jednak nie wcześniej, niż na 6 miesięcy przed końcem okresu przyznanej asystencji (ust. 7).

Kolejna decyzja przyznająca prawo do asystencji osobistej może zostać wydana na wniosek złożony nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed upływem okresu, na który została wydana

dotychczasowa decyzja. Decyzja ta staje się wykonalna pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym upłynął okres, na który została wydana dotychczasowa decyzja.

Przepis art. 23 określa, że w sprawach dotyczących asystencji osobistej, które nie są uregulowane w ustawie, stosuje się Kodeks postępowania administracyjnego. Jest to wskazanie, że osoby z niepełnosprawnością (ich opiekunowie) mają zapewnioną ścieżkę prawną i ochronę swoich praw w razie nieprawidłowości w decyzjach administracyjnych dotyczących asystencji osobistej. Jednocześnie określono, że do rozpoznania spraw sądowo-administracyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 935 i 1685) właściwy jest wojewódzki sąd administracyjny, na którego obszarze właściwości ma miejsce pobytu osoba ubiegająca się o ustalenie prawa do asystencji osobistej lub użytkownik. W przypadku zaś osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej sądem właściwym do rozpoznawania spraw sądowo-administracyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi jest sąd miejsca zamieszkania opiekuna prawnego.

Rozdział 5 art. 24–42 (asystent osobisty)

W projekcie ustawy określono kto może być asystentem osobistym (art. 24 projektu). Asystentem osobistym może być osoba pełnoletnia, która nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; nie ma orzeczonego prawomocnie zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi lub zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu; nie została prawomocnie pozbawiona władzy rodzicielskiej; nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym; nie jest wstępnym oraz zstępnym, krewnym w linii bocznej do trzeciego stopnia, małżonkiem, wstępnym oraz zstępnym małżonka, krewnym w linii bocznej małżonka do trzeciego stopnia, zięciem, synową, macochą lub ojczymem użytkownika, ani osobą wspólnie z nią gospodarującą lub pozostającą z nią w faktycznym pożyciu, a także osobą pozostającą z nią w stosunku przysposobienia; nie jest osobą pełniącą funkcję rodziny zastępczej wobec użytkownika, osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka w którym użytkownik przebywa, dyrektorem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w której użytkownik przebywa, osobą zatrudnioną w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu

rodzinnego w której użytkownik przebywa, zatrudnioną do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rozumieniu przepisu art. 57 ust. 1a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49); nie jest osobą sprawującą wobec użytkownika funkcję rodziny wspierającej lub rodziny pomocowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Asystentem osobistym może być tylko osoba, która uzyskała wpis do Rejestru asystentów.

Wymóg pełnoletniości asystenta osobistego jest niezbędny ze względu na konieczność zapewnienia odpowiedzialności prawnej i dojrzałości niezbędnej do wykonywania obowiązków związanych z asystencją. Osoba pełnoletnia posiada zdolność do czynności prawnych, co umożliwia jej samodzielne podejmowanie decyzji oraz zawieranie ewentualnych umów.

Brak prawomocnych wyroków za umyślne przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwa skarbowe. Wymóg ten ma na celu ochronę użytkowników asystencji przed osobami, które wykazały się zachowaniami sprzecznymi z normami prawnymi i moralnymi, zwłaszcza jeśli chodzi o przestępstwa umyślne. Zapewnienie wysokiego standardu moralnego i prawnego asystenta jest kluczowe dla bezpieczeństwa i zaufania użytkownika.

Ograniczenia dotyczące zakazów prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich oraz zakazów przebywania w określonych środowiskach służą zabezpieczeniu osób szczególnie wrażliwych i chronionych przed potencjalnym ryzykiem nadużyć lub niewłaściwego traktowania.

Osoba, która została pozbawiona władzy rodzicielskiej, może budzić wątpliwości co do swojej zdolności do sprawowania opieki i odpowiedzialności, dlatego wymóg ten ma na celu podniesienie standardów bezpieczeństwa i jakości opieki świadczonej przez asystenta.

Wpis do Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym wyklucza możliwość wykonywania funkcji asystenta osobistego, co jest elementem gwarantującym ochronę użytkowników przed potencjalnym zagrożeniem, zwłaszcza gdy asystent ma bezpośredni i często intymny kontakt z osobą potrzebującą wsparcia.

Wykluczenie osób blisko spokrewnionych lub pozostających w faktycznym pożyciu z użytkownikiem ma na celu zapewnienie neutralności i profesjonalizmu w relacji asystent–użytkownik. Ma to zapobiec potencjalnym konfliktom interesów, pełnienia sprzecznych ról społecznych, uzależnieniu emocjonalnemu lub niewłaściwemu traktowaniu oraz

zabezpieczeniu adekwatnej realizacji usługi w sposób zapewniający autonomię użytkownika zgodnie z artykułem 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Wykluczenie osób pełniących funkcje rodzin zastępczych, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin wspierających lub pomocowych. Uregulowanie tego wymogu ma na celu uniknięcie nakładania się obowiązków i konfliktów kompetencyjnych między różnymi formami opieki i wsparcia. Pozwala to na jasne rozgraniczenie ról i zakresów odpowiedzialności, co sprzyja efektywności i transparentności działań.

Obowiązek wpisu do Rejestru asystentów zapewnia kontrolę i nadzór nad osobami wykonującymi zawód asystenta osobistego, umożliwiając monitorowanie kwalifikacji i przestrzegania wymagań formalnych. Taki rejestr podnosi standardy profesjonalizmu i zwiększa zaufanie społeczne do tej formy wsparcia.

W projektowanym art. 25 ustawy określono kto wskazuje asystenta osobistego. Przewidziano, że asystent osobisty może być wybrany przez danego użytkownika albo realizatora.

W odniesieniu do asystenta osobistego wskazanego przez realizatora przewidziano wyższe wymagania, jeśli chodzi o kwalifikacje asystentów. Asystent wskazany przez realizatora musi posiadać kwalifikacje zawodowe: asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekuna osoby starszej, opiekuna medycznego, pedagoga, psychologa, terapeuty zajęciowego, pracownika socjalnego, pielęgniarki, położnej, ratownika medycznego, fizjoterapeuty albo co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami.

Wymóg ten nie dotyczy asystentów osobistych wybranych przez użytkownika. W takim przypadku bowiem użytkownik sam decyduje się na zatrudnienie takiej osoby jako asystenta mając świadomość kwalifikacji, które dany asystent posiada.

Zróżnicowanie wymogów kwalifikacyjnych wobec asystentów osobistych, przy jednoczesnym przyjęciu, że każdy asystent bez względu kto go zatrudnia musi spełnić podstawowe wymagania bezpieczeństwa, w zależności od sposobu ich rekrutacji (samodzielne wskazanie przez użytkownika a wybór spośród kandydatów wskazanych przez realizatora) opiera się na założeniu dotyczącym specyficznej natury budowania zaufania i relacji pomiędzy osobą z niepełnosprawnością a asystentem. W przypadku asystenta osobistego wskazanego przez realizatora usługi, mamy do czynienia z usługą świadczoną przez podmiot trzeci (np. jednostkę samorządu terytorialnego, organizację pozarządową), który ponosi odpowiedzialność

organizacyjną, prawną i etyczną za jakość i bezpieczeństwo świadczonej usługi. W związku z tym konieczne jest określenie podwyższonych, jednolitych i weryfikowalnych wymogów kwalifikacyjnych wobec asystentów zatrudnianych przez tych realizatorów. Ich rola wymaga nie tylko umiejętności wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale także kompetencji interpersonalnych, znajomości zasad współpracy z osobami z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz przestrzegania standardów etycznych. Wymóg posiadania kwalifikacji zawodowych w określonych zawodach pomocowych lub co najmniej 6-miesięcznego doświadczenia w pracy z osobami z niepełnosprawnościami ma na celu:

- zapewnienie profesjonalnego poziomu usług,
- zmniejszenie ryzyka nieprawidłowości,
- ochronę osób z niepełnosprawnościami przed możliwym nadużyciem lub niewłaściwym wykonaniem usługi, oraz
- ułatwienie realizatorom procesu doboru i oceny asystentów według obiektywnych kryteriów.

Z kolei w przypadku asystenta osobistego wskazywanego samodzielnie przez osobę z niepełnosprawnością, decyzja o doborze osoby pełniącej tę funkcję opiera się na zasadzie autonomii i podmiotowości osoby z niepełnosprawnością. W tym modelu to użytkownik usługi ponosi odpowiedzialność za wybór osoby, której powierza rolę asystenta. Osoba z niepełnosprawnością może kierować się przy tym zaufaniem, wcześniejszymi relacjami (np. z sąsiadem, członkiem społeczności lokalnej), indywidualnymi preferencjami czy też innymi pozazawodowymi przesłankami. Należy też podkreślić, że praca jako asystent osobisty jest pracą opartą na zaufaniu, często też oznacza wsparcie w szczególnie intymnych czynnościach takich jak codzienna toaleta, pielęgnacja ciała czy korzystanie z łazienki. Brak wymogu dodatkowych kwalifikacji w tym modelu: odpowiada idei samostanowienia oraz swobodnego wyboru formy wsparcia; respektuje różnorodność sytuacji życiowych i potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym tych, które funkcjonują z dużą samodzielnością i nie oczekują od asystenta specjalistycznych kompetencji; pozwala na szerszy i bardziej elastyczny dostęp do usług asystencji osobistej, zwłaszcza w środowiskach wiejskich i mniejszych miejscowościach, gdzie dostępność wykwalifikowanych pracowników pomocowych jest ograniczona.

Zróznicowanie to nie obniża standardu ochrony osoby z niepełnosprawnością, lecz wzmacnia jej sprawczość i prawo do decydowania o tym, kto i w jaki sposób ją wspiera. Wprowadzenie jednolitych i sztywnych wymagań kwalifikacyjnych dla wszystkich asystentów mogłoby w praktyce ograniczyć dostępność usługi i ograniczyć osobom z niepełnosprawnościami

możliwość korzystania z preferowanego przez nie wsparcia. Rozwiązanie to znajduje swoje oparcie w art. 19 Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, który gwarantuje osobom z niepełnosprawnościami prawo do życia w społeczności i decydowania o formie i zakresie otrzymywanego wsparcia, w tym o tym, kto świadczy im pomoc.

Każdy asystent przed rozpoczęciem świadczenia asystencji osobistej jest zobowiązany do przejścia obowiązkowych szkoleń: szkolenia ogólnego; szkolenia z pierwszej pomocy, jeżeli w decyzji o przyznaniu prawa do asystencji osobistej określono obowiązek odbycia tego szkolenia; przeszkolenia z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami (art. 26 ust. 1). Szkolenia będą prowadzone przez realizatorów.

Po zawarciu kontraktu asystent osobisty jest obowiązany odbyć zindywidualizowany instruktaż oraz instruktaż specjalistyczny, jeśli użytkownik w ramach asystencji osobistej będzie wymagał wsparcia w czynnościach zarezerwowanych zazwyczaj dla specjalistów z zakresu zawodów medycznych bądź osób najbliższych (art. 26 ust. 2).

Informacja o szkoleniach i instruktażu będzie odnotowana w systemie teleinformatycznym do obsługi asystencji osobistej.

Zindywidualizowany instruktaż to indywidualne przeszkolenie w czynnościach, które będzie wykonywał w ramach świadczonej usługi asystencji. Projektowane rozwiązanie przewiduje przeprowadzenie zindywidualizowanego instruktażu przez użytkownika usługi asystencji osobistej lub przez osobę stale go wspierającą. Instruktaż, o którym mowa, odnosi się do specyficznych, często bardzo osobistych i zróżnicowanych czynności związanych ze wsparciem asystenta (np. transfer z łóżka na wózek, korzystanie z pomocy technicznych, sposoby komunikacji, higiena, karmienie, używanie sprzętu ortopedycznego). Czynności te, mimo że mogą mieć pewien komponent zdrowotny, w zdecydowanej większości mają charakter codziennych, praktycznych działań, wykonywanych rutynowo, zgodnie z przyzwyczajeniami i indywidualnymi potrzebami użytkownika. Ustanowienie jako właściwego do przeprowadzenia instruktażu samego użytkownika bądź osoby stale wspierającej odzwierciedla zasadę podmiotowości i samostanowienia osoby z niepełnosprawnością. To użytkownik najlepiej zna swoje ciało, potrzeby, ograniczenia i preferencje – często lepiej niż jakikolwiek specjalista. Tak przeprowadzony instruktaż jest najbardziej trafny, praktyczny i efektywny. Dodatkowo, dopuszczenie do roli osoby przeprowadzającej instruktaż osoby stale wspierającej – np. partnera, członka rodziny, opiekuna faktycznego – wynika z uznania ich doświadczenia, ciągłości opieki i znajomości codziennego funkcjonowania użytkownika. W wielu przypadkach to właśnie oni są naturalnymi "trenerami" nowego asystenta osobistego –

np. uczą jak podać leki, jak unikać błędów w transferze czy jak rozpoznać sygnały dyskomfortu użytkownika.

Rozszerzenie katalogu osób przeprowadzających instruktaż o:

- osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej,
- osoby prowadzące rodzinny dom dziecka,
- oraz dyrektorów placówek typu rodzinnego

– ma na celu zapewnienie zgodności z obowiązującymi formami pieczy zastępczej oraz uznanie ich roli jako głównych organizatorów życia codziennego dziecka z niepełnosprawnością, które może być użytkownikiem asystencji osobistej.

Instruktaż specjalistyczny w zakresie czynności takich jak pomiar podstawowych parametrów zdrowotnych, podawanie leków, żywienie dojelitowe, wsparcie w obsłudze respiratora, zmiana opatrunku, cewnikowanie czy obsługa podstawowego sprzętu medycznego, będzie przeprowadzany przez osoby reprezentujące zawody medyczne: lekarzy, pielęgniarzy bądź ratowników medycznych. Będzie on zapewniany przez realizatorów asystencji osobistej.

Zgodnie z art. 27 projektu ustawy wniosek o wpis do Rejestru asystentów jest składany tylko za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 wpisu do rejestru będzie dokonywał wojewoda, na wniosek osoby ubiegającej się o wpis. projektu ustawy określono dane, które będzie zawierał wniosek.

W ust. 2 określono zawartość wniosku o wpis: wniosek zawiera:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) numer PESEL, a w przypadku, gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 4) nazwisko rodowe;
- 5) imiona rodziców;
- 6) adres zameldowania na pobyt stały i czasowy;
- 7) adres miejsca zamieszkania;
- 8) adres miejsca pobytu lub ostatniego miejsca zamieszkania – w przypadku osoby nieposiadającej adresu miejsca zamieszkania;

- 9) adres do korespondencji, jeżeli jest inny niż adres zamieszkania;
- 10) wskazanie gmin, na terenie których asystent osobisty deklaruje gotowość świadczenia asystencji osobistej;
- 11) adres poczty elektronicznej, jeżeli wnioskodawca taki adres posiada;
- 12) numer rachunku bankowego, na który jest dokonywana wypłata wynagrodzenia za świadczenie asystencji osobistej;
- 13) informacje o kwalifikacjach lub doświadczeniu, o których mowa w art. 25 ust. 2, jeżeli je posiada.

Wnioskodawca może również podać informacje:

- 1) o ukończeniu szkoleń, o których mowa w art. 26 ust. 1;
- 2) dotyczące preferowanego zakresu, warunków oraz dyspozycyjności w zakresie świadczenia asystencji osobistej, w szczególności zakresu czynności i dostępności czasowej;
- 3) dotyczące kwalifikacji, doświadczenia, posiadanych uprawnień lub umiejętności istotnych dla świadczenia asystencji osobistej.

Jednocześnie z ww. wnioskiem wnioskodawca składa oświadczenie następującej treści:
„Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia wynikającej z art. 233 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny oświadczam, że:

- 1) dane zawarte we wniosku o wpis do Rejestru asystentów są zgodne z prawdą;
- 2) znane mi są i spełniam warunki bycia asystentem osobistym określone w ustawie z dnia ... 2025 r. o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami.”.

Zgodnie z projektowanym art. 29, wojewoda przed dokonaniem wpisu do Rejestru asystentów, w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku zweryfikuje dane zawarte ze wniosku w danych ze wskazanych rejestrów publicznych.

W projektowanym art. 30 przewidziano procedurę uzupełniania wniosku. Wojewoda wzywa wnioskodawcę, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, do jego uzupełnienia w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania. W przypadku braku uzupełnienia wniosku, pozostanie on bez rozpoznania. Wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, odmówi wpisu jeśli wnioskodawca nie spełnił warunków określonych ustawą. Od decyzji przysługuje odwołanie.

Asystent osobisty będzie zobowiązany do aktualizacji swoich danych, zgłaszając ich zmianę wojewodzie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 31).

Dane asystentów wpisanych do Rejestru asystentów będą jawne dla realizatorów z obszarów gmin, w których zadeklarowali gotowość świadczenia asystencji, oraz dla samych użytkowników z tego obszaru. Rozwiązanie to jest niezbędne w celu umożliwienia realizatorom proponowania współpracy asystentom, z danego obszaru i wyboru danego asystenta przez użytkownika (art. 32 projektu).

Zgodnie z projektowanym art. 33, wojewoda będzie także uprawniony do dokonywania wykreśleń z rejestru: na wniosek asystenta osobistego; w przypadku niespełniania przez asystenta osobistego warunków bycia asystentem określonych w ustawie; w przypadku niezgodności danych w Rejestrze asystentów ze stanem faktycznym i nie sprostowania tych danych w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania w tej sprawie. Wykreślenie następuje w formie decyzji administracyjnej, od której przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (art. 34 projektu).

W przypadku wykreślenia asystenta osobistego z Rejestru i wydania prawomocnej decyzji o wykreśleniu, następuje wygaśnięcie umowy z danym asystentem osobistym (art. 35 projektu).

W projektowanym art. 36 określono maksymalną liczbę godzin pracy asystenta osobistego – nie więcej niż 276 godzin.

Wysokość wynagrodzenia będzie ustalana przez realizatora lub użytkownika, w przypadku gdy to on samodzielnie będzie zatrudniał asystenta, na podstawie stawki godzinowej i liczby godzin asystencji określonej w kontrakcie (art. 37)

W projekcie określono także zasady przyznawania urlopu asystentowi osobistemu przyjmując, że za każde 10 godzin świadczenia asystencji przysługiwać będzie 1 godzina płatnego urlopu (art. 38 projektu ustawy). Urlop jest udzielany przez realizatora po uzgodnieniu z użytkownikiem albo przez samego użytkownika, gdy asystent jest zatrudniony bezpośrednio przez użytkownika. Przyznanie urlopu nie może skutkować brakiem asystencji osobistej dla użytkownika, w związku z tym konieczne jest zapewnienie zastępstwa w okresie urlopu.

W projektowanym art. 39, przewidziano obowiązkowe ubezpieczenie asystentów osobistych od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu asystencji osobistej. Koszty ubezpieczenia ponoszone będą przez asystentów osobistych. Wprowadzenie obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej dla asystentów osobistych jest działaniem mającym na celu zabezpieczenie interesów zarówno użytkowników, jak i samych

asystentów. Asystenci osobiści realizują zadania związane z bezpośrednim wsparciem osób często znajdujących się w sytuacjach zwiększonej wrażliwości, wymagających pomocy w czynnościach życia codziennego. W toku wykonywania tych obowiązków może dojść do niezamierzonych szkód, w tym np. uszkodzeń mienia lub szkód na zdrowiu użytkownika. Obowiązkowe ubezpieczenie zapewnia użytkownikom odpowiednie zabezpieczenie finansowe na wypadek wystąpienia takich szkód, gwarantując możliwość uzyskania rekompensaty. Ubezpieczenie chroni również asystentów osobistych przed skutkami finansowymi ewentualnych roszczeń odszkodowawczych, które mogą powstać w związku z wykonywaniem ich obowiązków. Chroni to osoby wykonujące tę pracę przed nadmiernymi konsekwencjami finansowymi, które mogłyby zniechęcać do podjęcia lub kontynuowania zatrudnienia na tym stanowisku.

Wymóg obowiązkowego ubezpieczenia jest elementem profesjonalizacji zawodu asystenta osobistego, co podnosi wiarygodność i zaufanie do tej formy wsparcia społecznego. Jednocześnie sprzyja to racjonalnemu zarządzaniu ryzykiem związanym z wykonywaniem tej funkcji. Obciążenie kosztami ubezpieczenia samych asystentów osobistych wynika z faktu, że jest to element ich działalności zawodowej, podobnie jak w innych zawodach wymagających ochrony OC. Taka konstrukcja pozwala na zachowanie równowagi pomiędzy obowiązkami ustawowymi a dostępem do ubezpieczenia, jednocześnie motywując do staranności i dbałości o jakość świadczonych usług.

Jednocześnie przewidziano, że minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego będzie zawierał z wybranym zakładem ubezpieczeniowym prowadzącym działalność ubezpieczeniową w zakresie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej na terenie kraju, umowę w zakresie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej asystentów osobistych. Centralne zawieranie umowy ubezpieczenia przez ministra pozwoli na ujednolicenie warunków ubezpieczenia dla wszystkich asystentów osobistych w kraju. Dzięki temu zagwarantowane zostaną standardowe i przejrzyste zasady ochrony ubezpieczeniowej, co zwiększy pewność prawną i ułatwi realizację obowiązku ubezpieczeniowego. Skonsolidowanie umowy na poziomie państwowym umożliwi negocjowanie korzystniejszych stawek ubezpieczeniowych dzięki efektowi skali. Ma to szczególne znaczenie w obecnej sytuacji na rynku ubezpieczeniowym, gdy ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej dla asystentów osobistych nie jest oferowane. Asystenci osobiści, którzy będą zobowiązani do ponoszenia kosztów ubezpieczenia, mogą w ten sposób uzyskać bardziej przystępne warunki finansowe niż przy indywidualnym zawieraniu polis. Umowa zawierana przez ministra pozwoli na uproszczenie i

standaryzację procesu zawierania ubezpieczeń, a także ułatwi nadzór nad realizacją obowiązku ubezpieczeniowego. Umożliwi to również sprawne monitorowanie i ewentualne reagowanie na zmieniające się potrzeby rynku ubezpieczeniowego oraz specyfiki świadczenia usług asystencji osobistej.

W projektowanym art. 40 określono uprawnienia asystenta osobistego, wynikające z konieczności zapewnienia mu możliwości świadczenia asystencji osobistej. Przedmiotowe regulacje mają na celu określenie zakresu uprawnień asystenta osobistego oraz wprowadzenie mechanizmu superwizji zawodowej, jako instrumentu podnoszącego jakość i profesjonalizm świadczeń asystenckich.

W art. 40 pkt 4 projektu przyznano asystentowi prawo do korzystania z superwizji w wymiarze do 6 godzin na pół roku, co stanowi istotny element wsparcia zawodowego asystentów, sprzyjający ich rozwojowi oraz zapobieganiu wypaleniu zawodowemu.

Wprowadzenie w ramach projektowanego art. 41 systemu superwizji w obszarze asystencji osobistej ma na celu: zapewnienie wsparcia merytorycznego i emocjonalnego dla asystentów osobistych; umożliwienie stałego podnoszenia jakości i etycznych standardów usług; szybką identyfikację i rozwiązanie problemów w relacji użytkownik–asystent; zwiększenie bezpieczeństwa i skuteczności świadczenia usług osobom z niepełnosprawnościami. Superwizja pełni kluczową rolę w zawodach pomocowych. Jej wprowadzenie w obszarze asystencji osobistej jest zgodne z podejściem opartym na profesjonalizacji usług społecznych oraz idei wsparcia niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Projekt przewiduje dwie główne ścieżki uzyskania kwalifikacji superwizora asystencji osobistej:

1. ścieżka dla osób z certyfikatem superwizora pracy socjalnej,
2. uzupełniające szkolenie z zakresu asystencji osobistej

Ad. 1. – osoby te dysponują uznanym certyfikowanym doświadczeniem w prowadzeniu superwizji w zakresie pracy socjalnej (w tym relacji pomocowych, pracy z osobą w kryzysie, etyki zawodowej), i posiadają ugruntowane przygotowanie metodyczne i psychospołeczne do pełnienia funkcji superwizora. Jednak wymagają aktualizacji i pogłębienia wiedzy specyficznej dla środowiska asystencji osobistej: m.in. relacji użytkownik–asystent, niezależnego życia, perspektywy praw osób z niepełnosprawnościami. Umożliwienie tej grupie wejścia do systemu w drodze szkolenia uzupełniającego: wykorzystuje istniejące kadry; skraca czas wdrożenia

systemu superwizji; gwarantuje wysoki poziom kompetencji już od początku funkcjonowania systemu.

Ad. 2. – ścieżka otwarta – szkolenie, egzamin i certyfikat dla osób nieposiadających certyfikatu superwizora pracy socjalnej. Zaprojektowana jako pełna, dostępna i transparentna droga do zawodu dla nowych kadr. Skierowana do osób: posiadających odpowiednie wykształcenie (np. psychologia, pedagogika, socjologia, praca socjalna), z doświadczeniem praktycznym w pracy z osobami z niepełnosprawnościami lub w obszarze wsparcia społecznego, albo z doświadczeniem szkoleniowym i dydaktycznym w zakresie pracy socjalnej i kompetencji interpersonalnych. System obejmuje: szkolenie specjalistyczne, zgodne z minimum programowym określonym przez ministra, egzamin państwowy, gwarantujący standaryzację kompetencji i zdanie egzaminu – jako formalnego potwierdzenia kompetencji. Koszty takiego szkolenia i egzaminu ponoszą sami zainteresowani. Ścieżka ta: umożliwia rozwój nowych specjalistów w systemie wsparcia środowiskowego, pozwala na kontrolę jakości poprzez dopuszczenie tylko osób spełniających rygorystyczne warunki formalne i praktyczne, gwarantuje merytoryczną spójność i jednolitość kwalifikacji w skali kraju. Wymogi przystąpienia do egzaminu (wykształcenie kierunkowe, doświadczenie zawodowe lub szkoleniowe) są uzasadnione: koniecznością zapewnienia, że superwizor posiada zdolność analizy relacji pomocowej, oceny pracy asystenta, identyfikowania ryzyk oraz wspierania profesjonalnego rozwoju; wymogiem dojrzałości zawodowej – superwizor nie może być osobą dopiero wchodzącą do sektora usług społecznych, chęcią zabezpieczenia użytkowników przed ryzykiem powierzchownej lub szkodliwej superwizji.

Osoba, która nie zdała egzaminu na superwizora asystencji osobistej może przystąpić do egzaminu poprawkowego w terminie nie wcześniejszym niż po upływie 30 dni od dnia otrzymania informacji o wyniku egzaminu. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do egzaminu poprawkowego.

Oплата za egzamin (20% przeciętnego wynagrodzenia) ma charakter: motywacyjno-filtrujący – udział w egzaminie podejmują osoby faktycznie zainteresowane i przygotowane; partycypacyjny – pokrywa częściowo koszty organizacji systemu certyfikacji przy ograniczaniu obciążeń budżetowych; proporcjonalny – wysokość opłaty dostosowana do rangi kwalifikacji i potencjalnego wynagrodzenia superwizora. Projektowane przepisy dotyczące superwizji i ścieżek dojścia do zawodu superwizora: zapewniają wysoką jakość merytoryczną i etyczną systemu superwizji; umożliwiają elastyczne, ale kontrolowane wejście do zawodu; integrują i wykorzystują istniejące zasoby kadrowe; chronią użytkowników i asystentów przed

ryzykiem niskiej jakości wsparcia; odpowiadają na potrzebę profesjonalizacji usług społecznych i upodmiotowienia osób z niepełnosprawnościami.

W celu zagwarantowania należytego poziomu szkoleń w projekcie przewidziano, że podmiot ubiegający się o możliwość prowadzenia takich szkoleń będzie obowiązany:

- 1) przedstawić program szkolenia zgodny ze standardami, o których mowa w ust. 9;
- 2) wykazać posiadanie odpowiedniej kadry dydaktycznej;
- 3) zapewnić warunki techniczne, lokalowe i organizacyjne do realizacji szkolenia;
- 4) umożliwić przeprowadzenie nadzoru merytorycznego.

Minister do spraw zabezpieczenia społecznego będzie sprawował nadzór merytoryczny nad szkoleniami dla superwizorów asystencji osobistej. Nadzór ten obejmuje w szczególności:

- 1) ocenę zgodności programu i realizacji szkolenia z obowiązującymi standardami;
- 2) kontrolę kwalifikacji kadry dydaktycznej;
- 3) kontrolę dokumentacji szkoleniowej;
- 4) możliwość przeprowadzenia wizytacji oraz żądania wyjaśnień i informacji od podmiotów prowadzących szkolenia.

Przepis art. 42 ust. 1 stanowi, że minister do spraw zabezpieczenia społecznego wyda rozporządzenie szczegółowo dopracowujące regulacje dotyczące superwizji asystencji osobistej. Dotyczy to m.in.: celów, standardów superwizji, minimalnych wymagań programowych dla szkoleń, szczegółowego sposobu realizacji szkoleń dla superwizorów asystencji osobistej, w tym metody dydaktyczne i wymiar godzin; sposobu wnoszenia odpłatności za egzamin i egzamin poprawkowy, organizacji i sposobu przeprowadzania egzaminu i egzaminu poprawkowego, wzór certyfikatu superwizora asystencji osobistej;; szczegółowych warunków i trybu udzielania zgody na prowadzenie szkoleń dla superwizorów asystencji osobistej;

Celem tego przepisu jest stworzenie spójnego i jednolitego systemu kształcenia superwizorów asystencji osobistej. Rozporządzenie ma również gwarantować, że szkolenia będą prowadzone przez odpowiednio przygotowane podmioty i kadre, według jednolitych programów. W odniesieniu do użytkowników, koordynatorów i doradców, przepis ma na celu zadbanie o ich odpowiednie przygotowanie do współpracy z asystentami, co wpływa na jakość i efektywność świadczenia usług asystencji osobistej. Ujednolicenie szkoleń i kwalifikacji jest konieczne dla

zapewnienia bezpieczeństwa, prawidłowej współpracy oraz profesjonalizmu systemu asystencji osobistej.

Art. 43 (zakres wsparcia udzielany w ramach asystencji osobistej)

Projektowane przepisy art. 43 precyzują zakres działalności asystenta osobistego oraz warunki, na jakich może on wykonywać czynności związane ze wsparciem użytkownika we wszystkich istotnych obszarach życia codziennego. Celem tych regulacji jest zapewnienie kompleksowej i adekwatnej pomocy osobom korzystającym z asystencji, przy jednoczesnym zachowaniu bezpieczeństwa i wysokiej jakości świadczonych usług. Określenie pięciu podstawowych obszarów wsparcia: samoobsługi, prowadzenia gospodarstwa domowego i pełnienia ról rodzinnych, przemieszczania się, komunikacji z otoczeniem oraz podejmowania aktywności życiowej (ust. 1) – odpowiada rzeczywistym potrzebom osób korzystających z asystencji osobistej. Wielowymiarowe wsparcie w tych sferach pozwoli na maksymalne ułatwienie samodzielnego funkcjonowania użytkownika, będzie sprzyjać jego integracji społecznej oraz poprawie jakości życia.

Ustęp 2 stanowi, że asystent osobisty może wykonywać proste czynności pielęgnacyjne lub higieniczne, o ile nie wymagają one kwalifikacji medycznych. Uprawnienie asystenta do realizacji prostych czynności pielęgnacyjnych i higienicznych, które nie wymagają kwalifikacji medycznych ani specjalistycznego przeszkolenia, jest rozwiązaniem praktycznym i efektywnym, pozwalającym na szybkie i bezpieczne zaspokajanie podstawowych potrzeb użytkownika. Takie podejście zmniejsza bariery w dostępie do pomocy i odciąża system ochrony zdrowia.

Po specjalistycznym instruktażu, zgodnie z ust. 3, asystent może realizować czynności takie jak np.: 1) pomiar podstawowych parametrów zdrowotnych (ciśnienia, krwi, temperatury, poziomu cukru (glukometrem); 2) podawanie leków drogą doustną, doodbytniczą lub przez

skórę (wcieranie); 3) podawanie leków drogą wziewną (nebulizatory, inhalatory ciśnieniowe

z dozownikiem pojedynczych dawek, z dozownikiem uruchamiającym wdech, inhalatory proszkowe); 4) profilaktyka przeciwoleżynowa oraz opatrywanie odleżyn; 5) odsłuzowywanie dróg oddechowych, w tym czyszczenia rurki tracheostomijnej; 6) żywienie dojelitowe i dożołądkowe przez zgłąbник lub gastrostomię, w tym PEG (metodą porcji); 7)

stosowanie okładów i kompresów; 8) nacieranie, oklepywanie; 9) zmiana opatrunku na ranie niepowikłanej; 10) iniekcja insuliny (tzw. penami insulinowymi); 11) cewnikowanie

cewnikami zewnętrznymi oraz wewnętrznymi jednorazowymi; 12) wymiana worka stomijnego i worka na mocz; 13) obsługa podstawowego sprzętu medycznego (koncentratorów tlenu, respiratorów, pomp insulinowych, podstawowa obsługa ssaków medycznych), pod warunkiem że:

- zostało to określone w kontrakcie, oraz
- przeszedł odpowiedni instruktaż specjalistyczny.

Art. 44–50 (warunki świadczenia asystencji osobistej)

Zgodnie z projektowanym art. 44, użytkownik sam kieruje pracą swojego asystenta osobistego. W przypadku, gdy użytkownik jest osobą niepełnoletnią lub ubezwłasnowolnioną wsparcia w tym zakresie udziela mu jej opiekun prawy lub kurator. Rozwiązanie to wzmacnia autonomię użytkownika, umożliwiając mu decydowanie o sposobie otrzymywanego wsparcia. Jednocześnie wprowadza ochronę osób wymagających szczególnej opieki np. dzieci, zapewniając nadzór przedstawiciela ustawowego, czy kuratora. Takie rozwiązanie umożliwia realizację asystencji osobistej z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i sytuacji prawnej użytkownika.

W projektowanym art. 45 przewidziano zawieszenie asystencji osobistej, gdy użytkownik przebywa w placówce zamkniętej, takiej jak: zakład karny, areszt śledczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich lub Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym.

Jeżeli osoba z niepełnosprawnością korzystająca z asystencji osobistej przebywa w jednej z tych miejsc, osoby kierujące tymi podmiotami są zobowiązane poinformować o tym fakcie wojewodę. Obowiązek poinformowania obejmuje również zakończenie pobytu użytkownika w ww. placówce. Ma to umożliwić skuteczne zarządzanie i weryfikację prawa do świadczenia asystencji osobistej, a tym samym zapobiegać nadużyciom i zapewnić transparentność działania systemu wsparcia, jakim jest asystencja osobista.

W szczególności, regulacja ta ma na celu racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi; uniknięcie sytuacji, w której państwo jednocześnie finansuje asystencję i opiekę w placówkach zamkniętych.

W art. 46 projektu przewidziano wyłączenie realizacji asystencji osobistej podczas przebywania w określonych placówkach zapewniających całodobową opiekę, takich jak: szpital psychiatryczny, dom pomocy społecznej, rodzinny dom pomocy, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, hospicjum stacjonarne, placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, interwencyjny ośrodek preadopcyjny, zakład leczenia uzdrowiskowego udzielający całodobowych stacjonarnych świadczeń opieki zdrowotnej, oraz w innych niż ww. wymienione placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, z wyłączeniem mieszkań wspomaganych i mieszkań treningowych, o których mowa w art. 53 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W czasie pobytu w takich placówkach, liczba godzin asystencji osobistej zostanie pomniejszona o 75% (art. 47 ust. 1).

W przypadku pobytu użytkownika w placówkach dziennych natomiast, takich jak: placówka oświatowa niezapewniająca całodobowej opieki; ośrodek wsparcia dla osób zaburzeniami psychicznymi, o którym mowa w art. 51 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej; klub integracji społecznej; centrum integracji społecznej; warsztat terapii zajęciowej oraz w innych niż ww. ośrodkach wsparcia lub placówkach zapewniających wsparcie dzienne – liczba godzin asystencji osobistej zostanie pomniejszona o 35% (art. 47 ust. 2).

Pomniejszenie liczby godzin asystencji osobistej ma na celu uniknięcie finansowania asystencji z opieka zapewniana w ww. placówkach z których korzysta użytkownik. Z drugiej strony zabezpiecza korzystanie z asystencji osobistej poza tymi placówkami. Użytkownicy mogą korzystać z usług placówek całodobowych lub dziennych tylko przez część dnia, tydzień lub miesiąc. W takich sytuacjach całkowite odebranie godzin asystencji osobistej byłoby nieadekwatne i krzywdzące, ponieważ w pozostałym czasie użytkownik potrzebuje i ma prawo do pełnego wsparcia asystenta. Pomniejszanie liczby godzin asystencji pozwala proporcjonalnie dostosować zakres wsparcia do faktycznego czasu korzystania z opieki w danej placówce. Użytkownik nadal ma prawo do pełnej asystencji w czasie, gdy nie przebywa w placówce lub korzysta z usług dziennych. Pomniejszenie godzin nie oznacza zatem odebrania prawa do asystencji osobistej, natomiast służy dostosowaniu jej wymiaru do zmniejszonego zapotrzebowania w okresie korzystania z innej formy opieki. W sytuacji, gdy pobyt w placówce

jest tylko częściowy w skali miesiąca, mechanizm pomniejszenia pozwala zachować odpowiednią ilość godzin asystencji na dni lub godziny poza placówką

Projektowany przepis reguluje racjonalne dostosowanie liczby godzin asystencji osobistej do realnych potrzeb użytkownika, uwzględniając fakt korzystania z innych form wsparcia i opieki. Redukcja godzin asystencji pozwala na efektywne zarządzanie środkami publicznymi i zapobiega nieuzasadnionemu podwójnemu finansowaniu usług o podobnym charakterze. Jednocześnie ustawodawca zabezpiecza minimalny wymiar godzin asystencji, aby nie dopuścić do całkowitego pozbawienia wsparcia osób, które mimo korzystania z innych usług nadal wymagają asystencji.

Projektowany art. 48 wprowadza zakaz jednoczesnego świadczenia usług pokrywających się czynnościami. Przepis ten zapobiega sytuacjom, w których ten sam zakres czynności jest finansowany i realizowany jednocześnie z różnych źródeł. Ma to na celu wyeliminowanie nadużyć, zwiększenie efektywności finansowania i uporządkowanie systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Zapewnia to przejrzystość oraz właściwe wykorzystanie zasobów, jednocześnie chroniąc interesy użytkowników i realizatorów usług.

W art. 49 projektu ustawy określono ewaluację asystencji osobistej i wskazano, że koordynator asystencji osobistej dokonuje ewaluacji świadczenia asystencji osobistej nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Ewaluacja jest ponadto obowiązkowa w ostatnim miesiącu obowiązywania kontraktu. Obowiązek regularnej ewaluacji asystencji osobistej jest kluczowy dla zapewnienia wysokiej jakości świadczonych usług oraz dostosowania ich do indywidualnych, zmieniających się potrzeb użytkowników. Umożliwia identyfikację problemów i obszarów wymagających poprawy, co przekłada się na ciągłe doskonalenie systemu wsparcia. Udział użytkownika i asystenta w ocenie wpłynie na zwiększenie rzetelności i kompleksowości oceny.

W art. 50 projektu uregulowano obowiązek zwrotu środków, w przypadku nienależnego korzystania z asystencji osobistej. Zobowiązany do zwrotu jest użytkownik, który nienależnie korzystał z asystencji osobistej. Za nienależne korzystanie z asystencji osobistej uważa się asystencję osobistą świadczoną: na podstawie fałszywych danych zawartych we wniosku o ustalenie prawa do asystencji osobistej, oświadczeniach lub dokumentach albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez użytkownika; przypadki zatwierdzenia raportu, w którym zostały podane nieprawdziwe informacje o liczbie godzin zrealizowanych w danym miesiącu. Decyzję o zwrocie wydaje, zgodnie z projektowaną regulacją starosta, a od środków naliczane są ustawowe odsetki liczone od dnia: 1) rozpoczęcia świadczenia asystencji

osobistej – w przypadku kontraktu trójstronnego; 2) wpływu środków na konto użytkownika – w przypadku kontraktu dwustronnego (ust. 4).

Należności z tytułu nienależnego korzystania z asystencji osobistej ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranych środków finansowych związanych z asystencją osobistą stała się ostateczna.

Wprowadzono również możliwość umorzenia lub rozłożenia płatności.

Projektowana regulacja wprowadza mechanizmy przeciwdziałające nadużyciom w korzystaniu z asystencji osobistej, zapewniając ochronę środków publicznych. Obowiązek zwrotu nienależnie pobranych środków oraz odpowiedzialność finansowa mają charakter prewencyjny i korygujący. Możliwość umorzenia, rozłożenia na raty lub odroczenia spłaty uwzględnia sytuację życiową i finansową użytkownika, co zapewnia elastyczność i sprawiedliwość w egzekwowaniu należności (ust. 9).

Rozdział 8 - art. 51–63 (realizatorzy)

Projektowany rozdział 8 – Realizatorzy wprowadza kompleksowe ramy prawne dotyczące organizacji i realizacji asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami, których celem jest zapewnienie tym osobom realnego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Projektowany art. 51 ust. 1 wprowadza zasadę, zgodnie z którą odpowiedzialność za organizację i realizację asystencji osobistej spoczywa na powiecie (jako jednostki samorządu terytorialnego odpowiedzialnej za politykę społeczną na poziomie lokalnym) właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub przebywania osoby z niepełnosprawnością.

W ust. 2 przewidziano jednak możliwość powierzenia przez powiat tych zadań innym podmiotom – gminom lub organizacjom pozarządowym wpisanym do Rejestru realizatorów prowadzonym przez właściwego miejscowo wojewodę. Wpis do tego Rejestru uzależniono od spełnienia szczegółowych przesłanek faktycznych i formalnoprawnych, które mają zapewnić odpowiednią jakość świadczenia asystencji osobistej oraz wiarygodność realizatora – art. 52. Przepis ten szczegółowo określa katalog podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wpis do Rejestru realizatorów oraz warunki, które muszą zostać spełnione. Są to główne organizacje pozarządowe prowadzące działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, które m.in.: mają odpowiedni staż i doświadczenie (co najmniej 12 miesięcy działalności oraz min. 6 miesięcy świadczenia wsparcia), są wiarygodne finansowo, posiadają zasoby kadrowe i organizacyjne (co najmniej 3 osoby spełniające wymagania niezbędne do uzyskania statusu

asystenta osobistego, obsługa księgowa itd.), nie toczy się wobec nich postępowanie egzekucyjne, członkowie zarządu tych organizacji nie byli karani za przestępstwa umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, lub umyślne przestępstwo skarbowe, nie zostali ukarani za naruszenie dyscypliny finansów publicznych karą w postaci zakazu pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi.

Wpisu dokonuje właściwy miejscowo wojewoda na okres 5 lat (pierwszy wpis na 2 lata) na wniosek podmiotu, złożony w formie elektronicznej.

Celem tej regulacji jest zapewnienie, że realizacja asystencji osobistej będzie powierzana podmiotom kompetentnym, wiarygodnym, przejrzystym finansowo i posiadającym odpowiednie doświadczenie.

Art. 53–60 projektu regulują tryb wpisu, zmiany danych oraz wykreślenia podmiotów z Rejestru realizatorów asystencji osobistej. Wpis do Rejestru realizatorów może uzyskać: organizacja pozarządowa, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, z późn. zm.), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 3 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Członkowie zarządu ww. podmiotów składają oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej (art. 53), potwierdzając prawdziwość wymaganych do wpisu danych oraz spełnienie warunków ustawowych. Wojewoda dokonuje oceny wniosku w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku o wpis (art. 54), a realizatorzy mają obowiązek zgłaszać wszelkie zmiany w ciągu 14 dni od ich zaistnienia (art. 55). Przewidziane zostały podstawy wykreślenia z rejestru, m.in. istotne naruszenia obowiązków, brak współpracy przy kontroli czy niespełnianie warunków formalnych (art. 56). Wszystkie decyzje w sprawie rejestru (wpis, odmowa, wykreślenie) podejmowane są w formie decyzji administracyjnej, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 57). Wykreślenie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się decyzji (art. 58). Projekt przewiduje również możliwość odwołania do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (art. 59), który rozpatruje sprawę w terminie 60 dni. Dane zawarte w rejestrze obejmują informacje podane we wniosku o wpis.

Ww. regulacje mają gwarantować przejrzystość i rzetelność funkcjonowania systemu realizatorów asystencji osobistej. Obowiązek składania oświadczenia ma zapobiegać nadużyciom i zapewniać przedstawiania prawdziwych danych. Terminowe rozpatrywanie

wniosek i wprowadzenie elektronicznego systemu rejestracji ma sprzyjać usprawnieniu procesu rejestracji. Obowiązek zgłaszania zmian i możliwość wykreślenia podmiotów niespełniających wymogów pozwolą na bieżącą kontrolę jakości świadczonych usług. Zabezpieczeniu praw podmiotów służy możliwość odwołania do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

W projektowanym art. 61 określono szczegółowe obowiązki realizatorów. Realizator asystencji osobistej: 1) zawiera kontrakt trójstronny z użytkownikiem i asystentem osobistym i organizuje jego pracę; 2) monitoruje pracę asystenta osobistego; 3) zapewnia asystencję osobistą użytkownikom, którzy wybrali go na realizatora asystencji osobistej zgodnie z ich potrzebami przez cały okres trwania kontraktu; 4) prowadzi obsługę płacową, kadrową, rachunkową i administracyjną związaną z realizacją kontraktu; 5) prowadzi w systemie teleinformatycznym: ewidencję godzin świadczenia asystencji osobistej, ewidencję urlopów udzielanych asystentom osobistym, dokumentację wykonywania kontraktu; 6) jako płatnik składek zgłasza asystenta osobistego do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, oraz przekazuje do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za dany miesiąc deklaracje rozliczeniowe, raporty imienne lub deklaracje rozliczeniowe, raporty imienne korygujące, na zasadach określonych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. systemie ubezpieczeń społecznych; 7) terminowo wypłaca wynagrodzenie asystentowi osobistemu na wskazany przez niego i zapisany w Rejestrze asystentów rachunek bankowy; 8) terminowo reguluje zobowiązania podatkowe i opłaca należne składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Solidarnościowy oraz wpłaty na Pracownicze Plany Kapitałowe; 9) udziela wojewodzie i Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych wszelkich wyjaśnień dotyczących rozliczenia godzin z asystentem osobistym; 10) zatrudnia koordynatora albo koordynatorów asystencji osobistej i organizuje ich pracę; 11) organizuje mediacje między użytkownikiem a asystentem osobistym; 12) wspiera użytkownika w wyborze asystenta osobistego zgodnie z indywidualnymi potrzebami, na jego wniosek; 13) organizuje wsparcie udzielane użytkownikom, w szczególności realizowane przez koordynatora asystencji osobistej; 14) organizuje zastępstwo za asystenta osobistego na czas korzystania przez niego ze zwolnień lekarskich, urlopów i innych okoliczności uniemożliwiających mu świadczenie asystencji osobistej; 15) zapewnia możliwość podnoszenia kompetencji asystentów osobistych, w tym przez umożliwienie im udziału w szkoleniach specjalistycznych; 16) monitoruje, zapewnia ewaluację i kontroluje jakość asystencji osobistej świadczonej przez asystentów osobistych, których zatrudnia,

również w miejscu ich świadczenia; 17) monitoruje i rejestruje wypadki związane ze świadczeniem asystencji osobistej; 18) prowadzi działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i promocyjnym w zakresie asystencji osobistej; 18) organizuje szkolenia ogólne oraz organizuje szkolenia z pierwszej pomocy i przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych;

Zapewnienie m.in. kontraktowania i monitorowania pracy asystentów, prowadzenie odpowiedniej dokumentacji, organizacja koordynacji oraz szkoleń podnosi profesjonalizm realizacji asystencji. Zadania te gwarantują ochronę interesów osób z niepełnosprawnościami, a także zapewniają bezpieczeństwo i odpowiednie wsparcie zarówno użytkownikom, jak i zatrudnionym asystentom.

Limit przypisania jednego koordynatora do nie więcej niż 60 użytkowników, wynika z konieczności zapewnienia realnego, jakościowego, a nie tylko formalnego, wsparcia w zakresie zarządzania i nadzoru nad świadczeniem usług asystenckich. Mechanizm ten odzwierciedla rzeczywiste potrzeby organizacyjne i zapewnia odpowiedni poziom zaangażowania koordynatora w pracę z każdym użytkownikiem oraz zespołem asystenckim. Rola koordynatora asystencji osobistej wykracza poza czysto administracyjne czynności. Koordynator:

- odpowiada za indywidualne dopasowanie usług asystenckich do potrzeb użytkownika,
- prowadzi monitoring jakości i zgodności realizacji usług z przyznanym zakresem godzinowym,
- organizuje i planuje grafik pracy asystentów,
- współpracuje z rodziną, opiekunami prawnymi, a także z placówkami systemu ochrony zdrowia, edukacji i pomocy społecznej,
- reaguje na sytuacje kryzysowe i konieczność zmiany przydziału asystentów lub zmodyfikowania zakresu pomocy.

Każde z tych zadań wymaga czasu, indywidualnego podejścia, znajomości sytuacji użytkownika i dobrej znajomości lokalnych zasobów.

Wprowadzenie górnego limitu liczby użytkowników przypisanych do jednego koordynatora jest niezbędne dla zapewnienia:

- dostępności koordynatora dla każdego użytkownika – przy większej liczbie użytkowników indywidualny kontakt byłby iluzoryczny,

- terminowości reakcji na zmiany w potrzebach użytkownika (np. pogorszenie stanu zdrowia, konflikt z asystentem, konieczność zastępstwa),
- utrzymania jakości świadczonych usług asystenckich – szczególnie w przypadku użytkowników o bardziej złożonych potrzebach, których obsługa wymaga częstszych interwencji.

Doświadczenia płynące z realizacji usług asystenckich w różnych modelach pilotażowych oraz w ramach innych systemów wsparcia (np. usług opiekuńczych czy środowiskowych) pokazują, że próg ok. 60 użytkowników na jednego koordynatora to granica operacyjna, przy której możliwe jest jeszcze indywidualne i jakościowe zarządzanie wsparciem.

Mechanizm ten pozwala także:

- lepiej planować środki budżetowe, uwzględniając koszty zarządzania usługą,
- zapewnić transparentność i przewidywalność kosztów administracyjnych,
- zoptymalizować pracę zespołu koordynatorów w większych jednostkach realizujących usługi asystenckie.

Projektowane w art. 62 regulacje dotyczące szkoleń mają na celu podnoszenie kwalifikacji i kompetencji asystentów osobistych, co jest niezbędne dla świadczenia usług na wysokim poziomie odpowiadającym indywidualnym potrzebom osób z niepełnosprawnościami. Szkolenia ogólne dla asystentów osobistych mogą być realizowane przez osoby studiujące na kierunkach z zakresu pedagogiki lub kierunkach związanych z kształceniem w zakresie nauk medycznych lub osoby posiadające co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe, które są opiekunami osób z niepełnosprawnościami i ukończyły szkolenie w zakresie trenerów asystentów osobistych.

2. Szkolenia z pierwszej pomocy są realizowane przez: 1) lekarzy systemu, w rozumieniu art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. 2025 r. poz. 91 i 637); 2) pielęgniarki systemu, w rozumieniu art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym; 3) ratowników medycznych, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 339 i 637); 4) nauczycieli posiadających odpowiednie przygotowanie, o których mowa w art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Szkolenia realizują podmioty wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2025 r. poz. 98), w zakresie świadczenia usług szkoleniowych. Przeszkolenie z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami mogą prowadzić osoby, które odbyły w tym zakresie szkolenie.

5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia szczegółowy program i zakres godzinowy szkolenia ogólnego dla asystentów osobistych, szkolenia z pierwszej pomocy oraz przeszkolenia z ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, mając na względzie konieczność zapewnienia właściwych relacji między użytkownikiem a asystentem osobistym oraz zagwarantowania wysokiej jakości, efektywności i poziomu bezpieczeństwa świadczenia asystencji osobistej, oraz jej świadczenia zgodnie z potrzebami użytkownika.

Wskazanie wymagań dotyczących prowadzących szkolenia oraz określenie programów szkoleniowych podnoszą profesjonalizm i bezpieczeństwo usług. Projektuje się, że szkolenia będą realizowane przez podmioty wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2025 r. poz. 98), w zakresie świadczenia usług szkoleniowych. Prowadzenie szkoleń dla asystentów przez podmioty wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest istotne dla zapewnienia wysokiej jakości usług asystenckich oraz profesjonalnego przygotowania kadry wspierającej osoby wymagające asysty. Rejestr prowadzony przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości obejmuje podmioty, które spełniają określone kryteria formalne i merytoryczne w zakresie świadczenia usług szkoleniowych. Wpis do tego rejestru stanowi gwarancję, że podmiot posiada odpowiednie kwalifikacje, doświadczenie oraz zasoby niezbędne do prowadzenia szkoleń zgodnych z aktualnymi standardami i wymaganiami. Skorzystanie z usług tych podmiotów pozwala na zapewnienie jednolitego i wysokiego standardu szkoleń – podmioty zarejestrowane w rejestrze są poddawane regularnej kontroli i ocenie, co sprzyja utrzymaniu jakości i aktualizacji programów szkoleniowych. Udział w szkoleniach prowadzonych przez certyfikowane podmioty podnosi poziom kompetencji asystentów, co przekłada się na jakość i bezpieczeństwo świadczonej pomocy. Podmioty zarejestrowane w rejestrze realizują szkolenia w oparciu o obowiązujące przepisy i dobre praktyki, co zapewnia zgodność procesu szkoleniowego z wymogami ustawowymi. W efekcie, powierzenie realizacji szkoleń wyłącznie podmiotom wpisanym do wskazanego rejestru umożliwia systematyczne podnoszenie kwalifikacji asystentów, gwarantuje profesjonalizm

oraz bezpieczeństwo świadczenia usług asystenckich, co jest niezbędne dla skutecznej realizacji celów ustawowych związanych z asystencją osobistą.

Projektowane przepisy (art. 63) uwzględniają konieczność ochrony danych osobowych osób korzystających z asystencji, a także realizatorów i asystentów. Jasne określenie zakresu przetwarzania danych i obowiązków realizatorów w tym zakresie zapewnia zgodność z obowiązującymi przepisami o ochronie danych osobowych oraz bezpieczeństwo informacji.

W projektowany art. 63 ust. 4 przewidziano zakaz powierzenia przez realizatora realizacji asystencji osobistej innemu podmiotowi. Wprowadzenie zakazu powierzenia wykonania asystencji osobistej innemu podmiotowi przez realizatora wpisanego do Rejestru realizatorów ma na celu zapewnienie wysokiej jakości i bezpośredniej odpowiedzialności za świadczenie usług wobec osób z niepełnosprawnościami. Taki wymóg minimalizuje ryzyko rozproszenia odpowiedzialności oraz pozwala na lepszą kontrolę i nadzór nad realizacją usług asystencji osobistej, co jest niezbędne ze względu na szczególny charakter i indywidualne potrzeby użytkowników tych usług.

Wprowadzenie limitów finansowych dotyczących wartości zadań realizowanych przez pojedynczego realizatora ma na celu zapewnienie równowagi na rynku usług asystencji osobistej oraz zapobieżenie koncentracji zadań w rękach pojedynczych podmiotów. Ograniczenia te sprzyjają także dywersyfikacji realizatorów, co umożliwi rozwój konkurencji i zwiększa dostępność usług dla osób z niepełnosprawnościami na terenie całego kraju (art. 63 ust. 5).

Ustalona wysokość limitów – 5-krotność przychodów realizatora za rok poprzedni lub kwota 500 tys. zł brutto, w zależności od tego, która jest wyższa – została wybrana tak, aby zapewnić realne możliwości rozwoju i działania podmiotów już funkcjonujących na rynku, przy jednoczesnym zachowaniu kontroli nad skalą i bezpieczeństwem realizowanych usług. Przewidziana wartość limitu dla podmiotów nowo powstałych (do 500 tys. zł brutto) zabezpiecza możliwość ich wejścia i rozwoju na rynku, przy jednoczesnym ograniczeniu ryzyka nadmiernego obciążenia finansowego i organizacyjnego. Brak 63

Rozdział 9 - art. 64- 66 (koordynator asystencji osobistej)

Przepisy art. 64–66 określają rolę, wymagania i zadania koordynatora asystencji osobistej, którego rola ma sprzyjać zapewnieniu jakości, ciągłości i efektywności świadczenia usług asystencji osobistej.

Art. 64 ustanawia kryteria kwalifikacyjne dla koordynatora, obejmujące odpowiednie doświadczenie zawodowe lub osobiste (m.in. jako użytkownik lub asystent), umiejętności organizacyjne oraz minimum średnie wykształcenie. Ma to na celu zapewnienie, że funkcję tę będą pełniły osoby kompetentne i świadome specyfiki pracy z osobami z niepełnosprawnościami. W projektowanym art. 64 uregulowano wymagania wobec koordynatora. Koordynatorem asystencji osobistej może być osoba, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) posiada co najmniej dwuletnie udokumentowane doświadczenie w realizacji działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami lub ich rodzin, lub korzystała z asystencji osobistej jako użytkownik w wymiarze średnio co najmniej 30 godzin miesięcznie przez co najmniej 1 rok;
- 2) posiada co najmniej roczne udokumentowane doświadczenie w koordynowaniu pracy zawodowej lub wolontariackiej zespołów powyżej 5 osób;
- 3) spełnia co najmniej jedno z poniższych wymagań: posiada co najmniej roczne doświadczenie w obsłudze asystencji osobistej lub innych niż asystencja osobista form indywidualnego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w wykonywaniu czynności, których nie może wykonywać bez korzystania ze wsparcia osób trzecich na równi z innymi osobami lub posiada doświadczenie świadczenia asystencji osobistej jako asystent osobisty, w wymiarze średnio co najmniej 30 godzin miesięcznie przez co najmniej 1 rok;
- 4) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe.

Uregulowanie wymagań wobec koordynatora asystencji osobistej ma na celu wyłonienie osób o odpowiednich kompetencjach merytorycznych i praktycznych, które pozwolą na profesjonalne zarządzanie procesem świadczenia asystencji. Wymóg co najmniej dwuletniego doświadczenia w pracy z osobami z niepełnosprawnościami lub korzystania z asystencji osobistej zapewnia, że koordynator zna specyfikę potrzeb użytkowników i posiada praktyczną wiedzę na temat form wsparcia.

Ponadto, wymaganie doświadczenia w koordynowaniu zespołów powyżej 5 osób jest uzasadnione koniecznością zarządzania zespołem asystentów oraz skutecznego organizowania świadczeń.

Dodatkowe kryteria dotyczące doświadczenia w realizacji asystencji osobistej lub innych form indywidualnego wsparcia gwarantują, że koordynator posiada praktyczną znajomość specyfiki

pracy asystenta osobistego, co jest kluczowe dla skutecznego monitorowania i wspierania procesu asystencji. Wreszcie, wymóg posiadania co najmniej średniego wykształcenia zapewnia minimalny poziom kwalifikacji formalnych niezbędnych do pełnienia funkcji koordynatora.

Art. 65 reguluje zasady zatrudniania koordynatorów. Zgodnie z projektowanym art. 65 koordynator może być zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Ma to na celu zapewnienie elastyczności w organizacji pracy, przy jednoczesnym zagwarantowaniu formalnego uregulowania relacji prawnej. W przypadku kontraktu dwustronnego zatrudnienie koordynatora przez powiat gwarantuje jasność odpowiedzialności i prawidłowy nadzór nad realizacją usług.

Art. 66 określa zadania koordynatora. Koordynator będzie odpowiedzialny za przygotowanie we współpracy z osobą uprawnioną do asystencji osobistej i asystentem osobistym projektu kontraktu trójstronnego. Może, na prośbę użytkownika uczestniczyć w zindywidualizowanym instruktażu. Koordynator będzie monitorować świadczenia asystencji osobistej; podejmować bieżące interwencje i działania w razie nieprawidłowości w świadczeniu asystencji osobistej lub trudności w relacji pomiędzy użytkownikiem a asystentem osobistym. Koordynator, w razie potrzeby, będzie wspierał użytkownika oraz asystenta osobistego w zakresie realizacji obowiązków związanych z raportowaniem świadczenia asystencji osobistej, oraz w zakresie korzystania z systemu informatycznego. Będzie też odpowiedzialny za przygotowanie i prowadzenie ewaluacji świadczenia asystencji osobistej.

Przyjęcie jasno określonych obowiązków koordynatora umożliwia efektywne zarządzanie świadczeniem asystencji osobistej. Przygotowywanie projektu kontraktu trójstronnego we współpracy z użytkownikiem i asystentem sprzyja indywidualizacji usług i dostosowaniu ich do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. Umożliwienie udziału koordynatora w instruktażu oraz monitorowanie jakości świadczeń zapewnia bieżącą kontrolę i podnoszenie standardów.

Możliwość podejmowania interwencji w sytuacjach nieprawidłowości jest niezbędna dla zapewnienia ochrony praw użytkowników i sprawnego funkcjonowania systemu. Wsparcie w realizacji obowiązków raportowych oraz w korzystaniu z systemu informatycznego usprawnia komunikację i dokumentację usług. Ewaluacja świadczeń pozwala na systematyczną ocenę efektywności asystencji i identyfikację obszarów wymagających poprawy.

Rozdział 10 - art. 67–80 (kontrakty o asystencję osobistą)

Przepisy art. 67–80 regulują kwestie zawierania, realizacji, rozliczania oraz rozwiązywania kontraktów dotyczących świadczenia asystencji osobistej. Celem ich ustanowienia jest stworzenie jasnych i precyzyjnych ram prawnych, które będą sprzyjać efektywnej realizacji usług asystencji osobistej, a także zapewnią ochronę praw i obowiązków wszystkich uczestniczących stron: osób uprawnionych do asystencji, asystentów osobistych oraz realizatorów tych usług.

W art. 67–68 wprowadzone zostały dwie formy kontraktów – trójstronnego i dwustronnego – z uwagi na zróżnicowane potrzeby użytkowników. Kontrakt trójstronny angażuje realizatora i zapewnia jego rolę nadzorczą, natomiast kontrakt dwustronny wspiera ideę niezależności osób z niepełnosprawnościami poprzez umożliwienie im samodzielnego zatrudniania asystenta. Szczegółowe określenie elementów kontraktów mają gwarantować bezpieczeństwo prawne stron oraz wysoką jakość świadczonych usług.

Wprowadzenie możliwości zawierania kontraktu zarówno w formie trójstronnej, jak i dwustronnej, odzwierciedla potrzebę elastyczności organizacyjnej w realizacji usług asystencji osobistej. Kontrakt trójstronny (między osobą uprawnioną, realizatorem a asystentem) jest formą podstawową, gwarantującą stały nadzór oraz wsparcie merytoryczne i organizacyjne realizatora, co podnosi bezpieczeństwo i jakość świadczonych usług.

Kontrakt dwustronny, zawierany pomiędzy użytkownikiem a asystentem osobistym, umożliwia natomiast samodzielne zatrudnianie asystenta przez osobę uprawnioną, co wzmacnia jej autonomię i prawo do indywidualnego kształtowania warunków wsparcia.

Kontrakt będzie zawierany na podstawie umowy zlecenia lub umowy o współpracę. Istotne jest, że będzie musiał być on świadczony osobiście (ust. 1). Wprowadzenie formy umowy zlecenia lub umowy z osobą prowadzącą działalność gospodarczą pozwala dostosować model zatrudnienia do potrzeb i preferencji stron, a także ułatwia dostęp do rynku pracy osobom świadczącym asystencję osobistą.

Kontrakt będzie zawarty na okres, na który została przyznana asystencja osobista (ust. 2). Okres obowiązywania kontraktu jest powiązany z decyzją przyznającą prawo do asystencji, co zapewnia koordynację czasu świadczenia usług z uprawnieniami użytkownika oraz efektywność zarządzania świadczeniami.

W projektowanym art. 68 określono treść kontraktu trójstronnego. Szczegółowe określenie elementów kontraktu trójstronnego jest konieczne dla zapewnienia przejrzystości, bezpieczeństwa prawnego i jasnego podziału obowiązków między stronami.

Wskazanie stron umowy oraz celu i przedmiotu umowy jest podstawą dla jednoznacznego ustalenia, kto jest zobowiązany do jakich działań oraz jakie usługi będą realizowane.

Wyraźne określenie zakresu świadczeń, warunków ich wykonania oraz konsekwencji niewykonania lub nienależytego wykonania umowy jest niezbędne dla ochrony interesów użytkownika i asystenta.

Ustalenie czasu i miejsca świadczenia usług oraz planowanej liczby godzin umożliwia właściwe zaplanowanie i monitorowanie wsparcia oraz zapewnia użytkownikowi pełną informację o realizowanych działaniach.

Wprowadzenie danych dotyczących wynagrodzenia, rachunku bankowego oraz terminu wypłaty pozwala na transparentność rozliczeń finansowych i ochronę praw asystenta osobistego.

Wskazanie szczegółowego zakresu czynności dostosowanego indywidualnie do potrzeb użytkownika jest wyrazem respektowania zasady personalizacji usług.

Regulacje dotyczące organizacji zastępstwa zapewniają ciągłość wsparcia, co jest kluczowe dla osób wymagających stałej asystencji.

Obowiązek odbycia przez asystenta szkoleń, w tym z zakresu pierwszej pomocy, oraz możliwości korzystania ze specjalistycznych szkoleń, podnoszą jakość i bezpieczeństwo świadczonych usług.

Wprowadzenie klauzuli poufności chroni dane osobowe i informacje wrażliwe, co jest istotne ze względu na charakter i zakres usług asystencji osobistej.

Możliwość wprowadzenia dodatkowych ustaleń sprzyja elastyczności i kompleksowemu podejściu do świadczenia usług.

Uregulowanie warunków zmiany oraz rozwiązania umowy umożliwia dynamiczne dostosowywanie się do zmieniających się potrzeb stron oraz zabezpiecza procedurę zakończenia współpracy.

Wymóg uzyskania zgody na wykonywanie określonych czynności zapewnia poszanowanie autonomii i praw użytkownika.

Przepisy art. 69–70 umożliwiają elastyczne reagowanie na sytuacje, w których świadczenie asystencji osobistej jest niemożliwe lub nieefektywne. Możliwość odmowy zawarcia kontraktu przez realizatora zabezpiecza przed fikcyjnym lub nieskutecznym świadczeniem usług.

Uregulowanie zasad wypowiedzenia i rozwiązania kontraktu zapewnia stronom przewidywalność i prawo do rezygnacji z usług w razie istotnych przeszkód lub naruszeń.

W art. 69 projektu uregulowano przesłanki odmowy zawarcia kontraktu trójstronnego. Realizator będzie mógł odmówić zawarcia kontraktu trójstronnego z asystentem osobistym w przypadku, gdy: 1) kandydat na asystenta osobistego nie jest w stanie dostosować swojego harmonogramu pracy do potrzeb osoby wymagającej asystencji osobistej lub 2) kandydat na asystenta osobistego nie ma możliwości świadczenia w miesiącu odpowiedniej liczby godzin asystencji osobistej lub 3) kandydat na asystenta osobistego nie ma możliwości wykonywania zakresu czynności asystencji osobistej wskazywanych przez osobę uprawnioną do asystencji osobistej.

Zachowanie prawa realizatora do odmowy zawarcia kontraktu w przypadku niemożności dostosowania kandydata do wymagań użytkownika, takich jak dostępność czasowa czy zakres obowiązków, jest uzasadnione koniecznością zapewnienia odpowiedniej jakości i efektywności usług asystencji. Przepis ten chroni interesy osób korzystających z pomocy, minimalizując ryzyko niezgodności i nieefektywności w realizacji świadczeń.

Okres wypowiedzenia kontraktu jest uzależniony od okresu jego trwania i wynosi: 1) 1 tydzień, jeżeli kontrakt trwał krócej niż 1 miesiąc; 2) 2 tygodnie, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 1 miesiąc; 3) 1 miesiąc, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 6 miesięcy; 4) 3 miesiące, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 3 lata.

Rozwiązanie kontraktu bez zachowania okresu wypowiedzenia może nastąpić w przypadku: 1) długotrwałego niewykonywania lub nienależytego wykonywania przez asystenta osobistego obowiązków wynikających z kontraktu; 2) utraty przez użytkownika uprawnień do korzystania z asystencji osobistej; 3) wykreślenia asystenta z Rejestru asystentów; 4) naruszenia praw lub godności osobistej asystenta osobistego lub użytkownika; 5) utraty zaufania przez jedną ze stron umowy; 6) ustania potrzeby korzystania przez użytkownika ze wsparcia w ramach asystencji osobistej.

Uregulowanie trybu rozwiązania kontraktu, w tym okresów wypowiedzenia uzależnionych od czasu trwania umowy, zapewnia równowagę między elastycznością a stabilnością świadczenia usług. Pozwala to stronom na przewidywalne zakończenie współpracy, minimalizując ryzyko nagłych przerw w asystencji, które mogłyby negatywnie wpłynąć na użytkownika.

Możliwość rozwiązania umowy bez wypowiedzenia w sytuacjach szczególnych (np. niewykonywanie obowiązków, utrata uprawnień, naruszenie godności, utrata zaufania)

zabezpiecza strony przed sytuacjami zagrażającymi bezpieczeństwu lub prawidłowemu świadczeniu usług.

Wygaśnięcie kontraktu z powodu śmierci jednej ze stron jest naturalną konsekwencją ustania podmiotu świadczącego lub korzystającego z usług.

Art. 71–72 określa zróżnicowane długości okresów wypowiedzenia w zależności od czasu trwania kontraktu, a tym samym zabezpiecza stabilność świadczenia usług asystencji osobistej. Uregulowanie możliwości natychmiastowego rozwiązania kontraktu tj. w trybie bez wypowiedzenia – z przyczyn wymienionych w art. 72 – odpowiada na konieczność ochrony wrażliwych relacji między użytkownikiem a asystentem.

Zgodnie z art. 71 projektu okres wypowiedzenia kontraktu jest uzależniony od okresu jego trwania i wynosi: 1) 1 tydzień, jeżeli kontrakt trwał krócej niż 1 miesiąc; 2) 2 tygodnie, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 1 miesiąc; 3) 1 miesiąc, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 6 miesięcy; 4) 3 miesiące, jeżeli kontrakt trwał co najmniej 3 lata.

Uregulowanie trybu rozwiązania kontraktu, w tym okresów wypowiedzenia uzależnionych od czasu trwania umowy, zapewnia równowagę między elastycznością a stabilnością świadczenia usług. Pozwala to stronom na przewidywalne zakończenie współpracy, minimalizując ryzyko nagłych przerw w asystencji, które mogłyby negatywnie wpłynąć na użytkownika.

Zgodnie z art. 72 projektu rozwiązanie kontraktu bez zachowania okresu wypowiedzenia może nastąpić w przypadku: 1) długotrwałego niewykonywania lub nienależytego wykonywania przez asystenta osobistego obowiązków wynikających z kontraktu; 2) utraty przez użytkownika uprawnień do korzystania z asystencji osobistej; 3) wykreślenia asystenta z Rejestru asystentów; 4) naruszenia praw lub godności osobistej asystenta osobistego lub użytkownika; 5) utraty zaufania przez jedną ze stron umowy; 6) ustania potrzeby korzystania przez użytkownika ze wsparcia w ramach asystencji osobistej.

Możliwość rozwiązania umowy bez wypowiedzenia w ww. sytuacjach szczególnych zabezpiecza strony przed sytuacjami zagrażającymi bezpieczeństwu lub prawidłowemu świadczeniu usług.

Przepisy art. 74–75 precyzują sytuacje, w których kontrakt wygasa z mocy prawa (śmierć stron) oraz określają zasady rozliczeń po jego zakończeniu. Zapobieganie roszczeniom wykraczającym poza wartość faktycznie wykonanej usługi ma zapewnić stabilność finansową systemu asystencji osobistej.

W art. 75 określono zasady wypłaty wynagrodzenia w przypadku rozwiązania kontraktu. Wynagrodzenie będzie należne tylko za liczbę faktycznie przepracowanych godzin asystencji osobistej. Uregulowanie prawa asystenta do wynagrodzenia za faktycznie przepracowane godziny oraz wykluczenie dodatkowych roszczeń finansowych zapewniają klarowność i uczciwość rozliczeń, jednocześnie chroniąc realizatora przed nieuzasadnionymi kosztami.

Przepisy art. 76–77 służą wzmocnieniu autonomii osób z niepełnosprawnościami, umożliwiając im wybór modelu wsparcia. Wprowadzenie obowiązku odbycia szkolenia i zdania testu ma na celu zagwarantowanie, że osoby decydujące się na samodzielne zatrudnienie mają świadomość swoich obowiązków jako pracodawcy i są do tego odpowiednio przygotowane. Określenie szczegółowych obowiązków w zakresie dokumentacji, rozliczeń oraz ochrony danych osobowych ma służyć zapewnieniu przejrzystości i zgodności z obowiązującym prawem.

W art. 76 projektu ustawy uregulowano zawieranie kontraktu dwustronnego. Umożliwienie użytkownikowi samodzielnego zatrudniania asystenta oraz regulacja obowiązków z tym związanych zwiększa zakres wolności i odpowiedzialności osoby uprawnionej do asystencji.

Przyjęto zasadę, że do kontraktu dwustronnego w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio regulacje dotyczące kontraktu trójstronnego.

Użytkownik przez zawarciem kontraktu dwustronnego będzie musiał poinformować o samodzielnym zatrudnieniu asystenta osobistego. Będzie także zobowiązany do odbycia szkolenia i zdania testu sprawdzającego znajomość praw i obowiązków związanych z samodzielnym zatrudnieniem asystenta osobistego i posiadaniem umiejętności umożliwiających samodzielne zatrudnienie asystenta osobistego. Użytkownik będzie również samodzielnie rozliczał i prowadził dokumentację związaną z zatrudnieniem asystenta osobistego.

Projektowany art. 77 określa obowiązki użytkownika związane z samodzielnym zatrudnieniem asystenta osobistego. Obowiązek prowadzenia ewidencji, rozliczeń, dokumentacji oraz terminowego wypłacania wynagrodzenia stanowi zabezpieczenie prawidłowości procesu zatrudnienia i rozliczeń, a także ochronę praw pracowniczych asystenta.

Zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych i nadzoru nad nimi gwarantują zgodność z obowiązującymi przepisami o ochronie danych osobowych, co jest szczególnie istotne ze względu na wrażliwość informacji związanych z usługami asystencji.

Ustanowienie w przepisach art. 78–80 wzorów umów przez ministra właściwego do spraw

zabezpieczenia społecznego wynika z dążenia do ujednolicenia praktyki i stosowania ustawy w całym kraju. Uregulowanie obowiązków względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) oraz kwestii ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych ma na celu zapewnienie legalności zatrudnienia oraz ochrony socjalnej asystentów osobistych. Wymóg aktualizacji danych dotyczących ubezpieczeń chroni zarówno płatników, jak i instytucje publiczne przed nadużyciami lub nieprawidłowościami w rozliczeniach.

W art. 78 projektu przewidziano delegację dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia wzorów kontraktów, co zapewnia standaryzację dokumentacji, ułatwiając jej stosowanie przez realizatorów i użytkowników oraz umożliwiając bieżące dostosowanie do zmieniających się wymogów prawnych i praktycznych.

W art. 79 projektu wprowadzono obowiązkowe szkolenia dla asystentów osobistych, na które kierują ich użytkownicy. Wprowadzenie obowiązkowych szkoleń dla asystentów osobistych ma na celu podniesienie jakości i bezpieczeństwa świadczonych usług.

Obowiązek zgłaszania asystentów do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz przekazywania wymaganej dokumentacji jest zgodny z przepisami prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, co gwarantuje legalność zatrudnienia i ochronę socjalną asystentów.

Wymóg składania oświadczeń przez asystentów osobistych dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym umożliwia prawidłowe ustalenie podstawy wymiaru składek i zapobiega nieprawidłowościom w rozliczeniach (art 80 projektu).

Rozdział 11 - art. 81–82 (wybór realizatora i asystenta osobistego)

Przepisy art. 81 i 82 ustawy regulują sposób wyboru realizatora i asystenta osobistego w ramach systemu asystencji osobistej. Mają one kluczowe znaczenie dla zapewnienia efektywności, elastyczności oraz zgodności usług z indywidualnymi potrzebami osób uprawnionych do wsparcia. Ich celem jest pogodzenie prawa do autonomii użytkownika z koniecznością zapewnienia jakości, ciągłości oraz kontroli nad świadczeniem asystencji osobistej.

Zgodnie z art. 81 ust. 1–2, osoba uprawniona do asystencji osobistej będzie miała możliwość zarówno skorzystania z realizatora wskazanego przez powiat, jak i samodzielnego wskazania realizatora. Rozwiązanie to ma chronić osoby potrzebujące wsparcia przed przymusem, a jednocześnie zapewniać mechanizmy organizacyjne dla tych, którzy nie są w stanie lub nie chcą samodzielnie zorganizować sobie asystencji.

Uregulowanie zawarte w ust. 3 wzmacnia niezależność osób z niepełnosprawnościami,

umożliwiając im przejęcie w pewnym stopniu roli podmiotu zatrudniającego. Takie rozwiązanie pozwala na wybór osoby, z którą użytkownik ma relację opartą na zaufaniu, co jest istotne przy świadczeniu usług osobistych. Ust. 3 dopuszcza samodzielne zatrudnienie asystenta osobistego przez osobę uprawnioną, co jest istotnym wyrazem podmiotowego podejścia do świadczenia usług asystencji. Rozwiązanie to umożliwia budowanie bezpośrednich relacji pomiędzy osobą korzystającą a asystentem, sprzyjając większej elastyczności i dostosowaniu usług do indywidualnych potrzeb.

Wynikające z ust. 4 ograniczenie do jednego realizatora jednocześnie ma zapobiegać rozdrobnieniu odpowiedzialności i trudnościom w koordynacji usług. Ust. 4 wprowadza ograniczenie, zgodnie z którym użytkownik może korzystać z usług jednego realizatora jednocześnie. Regulacja ta zapobiega dublowaniu się obowiązków administracyjnych i nadzoru oraz zapewnia spójność działań związanych z zarządzaniem usługą asystencji osobistej. Jednocześnie ust. 5 przewiduje możliwość zmiany realizatora, jeżeli współpraca nie spełnia jego oczekiwań. Ust. 5 precyzuje warunki zmiany realizatora, uzależniając ją od uprzedniego zakończenia stosunku prawnego z dotychczasowym realizatorem poprzez rozwiązanie kontraktu trójstronnego. Rozwiązanie to przeciwdziała niejasnościom organizacyjnym i gwarantuje ciągłość wsparcia w ramach jasno określonych relacji prawnych.

Ust. 6 wprowadza możliwość uzupełniania przez użytkownika w systemie teleinformatycznym informacji o szczególnych potrzebach związanych ze świadczeniem usług asystencji osobistej. Informacje te mają istotne znaczenie dla prawidłowego dopasowania asystentów osobistych oraz organizacji wsparcia zgodnie z indywidualnymi uwarunkowaniami użytkownika.

Projektowany art. 82 w sposób kompleksowy reguluje procedurę wyboru asystenta osobistego, zarówno w modelu z aktywnym udziałem osoby uprawnionej, jak i w sytuacjach, gdy rezygnuje ona z samodzielnego wskazania kandydata.

Ust. 1–2 przewidują podstawowy tryb wyboru asystenta osobistego, w którym osoba uprawniona, w porozumieniu z realizatorem, wskazuje kandydata spośród osób wpisanych do Rejestru asystentów. Rejestr stanowi narzędzie zapewniające weryfikowalność i spełnienie formalnych wymagań przez kandydatów do świadczenia usług, a sam proces wyboru w modelu partnerskim respektuje autonomię osoby uprawnionej, przy jednoczesnym zabezpieczeniu jakości wsparcia przez udział realizatora.

Ust. 3 określa procedurę alternatywną w przypadku, gdy osoba uprawniona nie dokonuje samodzielnego wyboru asystenta osobistego. Wówczas realizator, działając niezwłocznie, ma

obowiązek przedstawić co najmniej dwóch kandydatów, których kompetencje i dostępność odpowiadają potrzebom wynikającym z formularza samooceny oraz informacji uzupełnionych przez użytkownika w systemie. Rozwiązanie to zapewnia kontynuację procesu bez zbędnych opóźnień oraz umożliwia dobór asystenta na podstawie rzeczywistych potrzeb.

Ust. 4 przewiduje szczególną regulację dla osób niepełnoletnich oraz ubezwłasnowolnionych, zgodnie z zasadami przedstawicielstwa i ochrony interesów osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Warunkiem skuteczności wyboru asystenta jest w tym przypadku zgoda odpowiedniego przedstawiciela ustawowego lub osoby wskazanej w art. 17 ust. 1 albo ust. 3, co zapewnia zgodność z przepisami prawa cywilnego oraz ochronę interesów osoby uprawnionej.

Ust. 5 nakłada na realizatora obowiązek zapewnienia odpowiedniej liczby asystentów osobistych, adekwatnie do potrzeb użytkownika określonych w decyzji przyznającej prawo do asystencji osobistej. Przepis ten jest wyrazem realizacji zasady proporcjonalności świadczenia do potrzeb oraz przeciwdziałania ryzyku niedoboru kadry skutkującemu ograniczeniem jakości lub dostępności usług.

Ust. 6 ustanawia ograniczenie dotyczące sytuacji, w których użytkownik przebywa w podmiotach leczniczych lub placówkach wskazanych w art. 46 i 47. Zakaz zatrudniania jako asystentów osobistych osób już zatrudnionych w tych podmiotach przeciwdziałania konfliktowi interesów, potencjalnemu nadużyciu zasobów kadrowych oraz służy zachowaniu niezależności i profesjonalizmu asystenta osobistego.

Ust. 7–8 wprowadzają zasadę możliwości równoległego korzystania z usług więcej niż jednego asystenta osobistego oraz odrębnego rozliczania ich godzin pracy. Przepis ten stanowi odpowiedź na rzeczywiste potrzeby użytkowników, dla których efektywna realizacja wsparcia wymaga obecności więcej niż jednej osoby jednocześnie (np. w sytuacjach intensywnego zapotrzebowania na pomoc lub ze względu na konieczność wykonywania zadań równoległych). Jednoczesne rozliczanie godzin pracy asystentów osobno zapewnia precyzyjne zarządzanie czasem pracy i transparentność systemu finansowania usług.

Rozdział 12 - art. 83 (raporty z asystencji osobistej)

Przepis art. 83 reguluje zasady sporządzania i zatwierdzania raportów z realizacji usług asystencji osobistej, które stanowią podstawę do wypłaty wynagrodzenia dla asystenta osobistego. Asystent osobisty, po zakończeniu każdego miesiąca świadczenia usługi, ma obowiązek do 4. dnia kolejnego miesiąca wprowadzić do systemu raport (ust. 1). Ma to na celu

zapewnienie bieżącego i terminowego rejestrowania usług asystencji osobistej. Umożliwia także terminowe zatwierdzanie i wypłacanie wynagrodzeń oraz bieżący nadzór nad realizacją usługi. W raporcie należy określić: strony asystencji osobistej, kontrakt na podstawie którego jest realizowana, okres, którego raport dotyczy oraz liczbę godzin zrealizowanych w danym miesiącu (ust. 2). Dane te są niezbędne do prawidłowego rozliczenia pracy asystenta osobistego. Mają również istotne znaczenie w kontekście ewentualnej kontroli prawidłowości wykorzystania środków publicznych.

Raport jest zatwierdzany przez użytkownika (lub jego przedstawiciela ustawowego, jeżeli nie posiada on pełnej zdolności do czynności prawnych), najpóźniej do 8. dnia miesiąca (ust. 3). Zatwierdzenie raportu oznacza, że użytkownik potwierdza wykonanie usługi zgodnie z ustaleniami kontraktu.

Ust. 4 i 5 określa sposób przekazywania i zatwierdzania raportów w zależności od rodzaju kontraktu. W przypadku kontraktu trójstronnego raport, po zatwierdzeniu przez użytkownika, zatwierdza dodatkowo realizator do 13. dnia miesiąca, co służy zabezpieczeniu prawidłowości rozliczeń oraz umożliwia nadzór nad procesem świadczenia usług. W przypadku kontraktu dwustronnego użytkownik przekazuje zatwierdzony do 8. dnia miesiąca raport, do powiatu.

Po zatwierdzeniu raportu, realizator lub użytkownik (jeżeli sam zatrudnia asystenta osobistego) wypłaca wynagrodzenie w ciągu 5 dni roboczych od dnia tego zatwierdzenia (ust. 6).

Jeżeli użytkownik nie zatwierdzi raportu w terminie, realizator wzywa go do zatwierdzenia w ciągu kolejnych 3 dni roboczych (ust. 7). W przypadku braku reakcji, realizator wszczyna postępowanie wyjaśniające, i jeżeli nie ma zastrzeżeń co do zgodności raportu z rzeczywistym przebiegiem usługi, sam dokonuje zatwierdzenia (ust. 8).

Analogiczne rozwiązanie obowiązuje w przypadku, gdy użytkownik sam zatrudnia asystenta osobistego. Gdy nie zatwierdzi on raportu, asystent informuje o tym koordynatora, który przekazuje sprawę do powiatu. Powiat wzywa użytkownika do zatwierdzenia raportu w ciągu 3 dni roboczych (ust. 9). Po bezskutecznym upływie tego terminu, powiat przeprowadza czynności wyjaśniające i – w razie braku zastrzeżeń – zatwierdza raport samodzielnie (ust. 10).

Przepisy art. 83 mają na celu zapewnienie terminowego, przejrzystego i rzetelnego rozliczania pracy asystenta osobistego.

Rozdział 13 - art. 84–93 (finansowanie asystencji osobistej)

Zgodnie z art. 84 usługa asystencji osobistej oraz koszty jej organizacji są pokrywane z budżetu państwa. Ustanowienie asystencji osobistej jako zadania zleconego z zakresu administracji rządowej (art. 85 ust. 2) oraz zapewnienie jej finansowania z budżetu państwa (art. 85 ust. 1 i art. 93 ust. 2) wynika z państwowego charakteru odpowiedzialności za równe prawa obywateli, w tym prawo do usług wspierających niezależność życia; zapewnienia jednolitego standardu usług w całym kraju, niezależnie od zamożności poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego; konieczności zagwarantowania ciągłości usług asystencji osobistej, co wymaga stabilnych i systemowych źródeł finansowania; obowiązku państwa do zapewnienia środków finansowych na realizację zadań zleconych JST, zgodnie z art. 167 ust. 4 Konstytucji RP. Ma na celu zapewnienie równego dostępu do wsparcia dla wszystkich uprawnionych, niezależnie od miejsca zamieszkania czy sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 projektu, organizator (powiat) jest obowiązany zapewnić asystencję osobistą na swoim terenie, a realizacja tego zadania odbywa się w formie zleconej administracji rządowej (ust. 2). Finansowanie asystencji osobistej wraz z kosztami jej obsługi jest przewidziane z budżetu państwa, co stanowi zapewnienie stabilności i ciągłości świadczenia tych usług. W ust. 3 art. 85 projektu określono limit kosztów obsługi zadania zleconego, które nie mogą przekroczyć 7% przekazanej dotacji, co gwarantuje racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi.

Jednocześnie przyjęto, że zwrot dotacji celowej na asystencję osobistą nie skutkuje pomniejszeniem kosztów obsługi zadania zleconego, których rozliczenie następuje do wysokości faktycznie poniesionych wydatków, z uwzględnieniem zasad zatrudnienia koordynatorów oraz realizacji szkoleń (ust. 4).

Projektowane przepisy szczegółowo regulują zasady powierzenia przez organizatora realizacji asystencji osobistej podmiotom uprawnionym (art. 85 ust. 5-7 projektu), w tym organizacjom pozarządowym oraz gminom. Wskazanie, że powiat może powierzyć realizację asystencji osobistej podmiotom wymienionym w art. 52 ust. 1 projektu, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, znajduje uzasadnienie w konieczności zapewnienia zgodności systemowej z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami uprawnionymi do wykonywania działalności pożytku publicznego. Rozwiązanie to umożliwia wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych, które posiadają doświadczenie i kompetencje w świadczeniu usług na rzecz osób z

niepełnosprawnościami, a jednocześnie gwarantuje przejrzystość i konkurencyjność procesu powierzania zadań.

Przewidziana możliwość zawierania porozumień z gminami w sprawie prowadzenia zadań publicznych, na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ma na celu racjonalizację wykonywania zadań własnych powiatu poprzez umożliwienie współdziałania jednostek samorządu terytorialnego różnego szczebla. Rozwiązanie to pozwala na efektywne wykorzystanie zasobów kadrowych i organizacyjnych oraz zapewnienie spójnego dostępu do usług asystencji osobistej na terenie powiatu.

Nałożenie na powiat obowiązku powierzania realizacji asystencji osobistej podmiotowi wskazanemu przez osobę uprawnioną do asystencji osobistej stanowi wyraz zasady podmiotowości osoby z niepełnosprawnością i zapewnia jej realny wpływ na wybór podmiotu świadczącego usługę. Rozwiązanie to jest zgodne z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności w zakresie prawa do niezależnego życia i włączenia w społeczeństwo.

Wprowadzenie obowiązku zawarcia umowy z osobą uprawnioną do asystencji osobistej w celu umożliwienia jej samodzielnego zatrudnienia asystenta osobistego służy zapewnieniu dodatkowej formy realizacji prawa do asystencji, dostosowanej do sytuacji życiowej osoby uprawnionej. Rozwiązanie to zwiększa elastyczność systemu, umożliwiając osobie z niepełnosprawnością wybór asystenta osobistego i bezpośrednie zatrudnienie go na podstawie umowy zawartej z powiatem.

Doprecyzowanie, że powierzenie realizacji asystencji osobistej, o którym mowa w ust. 5 pkt 1 i ust. 6 pkt 1, następuje na podstawie umowy, ma na celu zapewnienie transparentności, legalności i możliwości kontroli wykonywania zadania publicznego, a także prawidłowego wykorzystania środków publicznych przeznaczonych na realizację usług asystencji osobistej.

Projektowane rozwiązania zapewniają zgodność z obowiązującym systemem prawnym, w tym w szczególności z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawą o samorządzie powiatowym, a także umożliwiają skuteczną, elastyczną i zindywidualizowaną realizację usług asystencji osobistej.

Wyłączenie stosowania przepisów o działalności pożytku publicznego w zakresie powierzania zadania (ust. 8) ma na celu uproszczenie i przyspieszenie realizacji zadania.

Ust. 6 i 7 wprowadzają obowiązek zawierania umów z osobami uprawnionymi, co zapewnia im prawo do samodzielnego zatrudniania asystentów osobistych i zwiększa ich autonomię.

Wprowadzenie przepisu wyłączającego stosowanie ogólnych przepisów o zlecaniu zadań publicznych, o których mowa w dziale II rozdziale 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ma na celu uproszczenie, przyspieszenie oraz uelastycznienie procedur związanych z powierzaniem realizacji zadań w ramach ustawy o asystencji osobistej. System asystencji osobistej zakłada indywidualne, spersonalizowane i często dynamicznie zmieniające się wsparcie osób z niepełnosprawnościami, co wymaga szybkiej i sprawnej współpracy z podmiotami realizującymi te usługi, w tym z organizacjami pozarządowymi. Procedury wynikające z ustawy o działalności pożytku publicznego – takie jak otwarte konkursy ofert – są czasochłonne i sformalizowane, co może utrudniać efektywne wdrażanie usług asystenckich oraz szybkie reagowanie na potrzeby użytkowników. Wyłączenie tych przepisów umożliwia: bardziej elastyczne formy współpracy z podmiotami wykonującymi usługi asystencji; skrócenie czasu procedur administracyjnych; zapewnienie ciągłości wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami; lepsze dostosowanie narzędzi realizacji zadań do charakteru usługi asystenckiej, która opiera się na relacji bezpośredniej i osobistej, a nie jedynie na wykonaniu zadania publicznego w sensie instytucjonalnym.

Dodatkowo, w art. 85 ust. 9-10 projektu określono minimalne progi kosztów obsługi asystencji osobistej przekazywanych realizatorom, co zapobiega nieuzasadnionemu obniżaniu finansowania i zabezpiecza jakość realizowanych usług.

Projektowany art. 86 ust. 1 nakłada na Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązek zapewnienia osobom z niepełnosprawnością dostępu do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku o asystencję osobistą, w tym wsparcie w obsłudze wniosków drogą elektroniczną. Powiat, w myśl ust. 2, zapewnia pomoc i dostęp do takich środków osobom wykluczonym cyfrowo lub komunikacyjnie, co zwiększa dostępność świadczenia i przeciwdziała wykluczeniu społecznemu.

W ust. 3 wskazano, że koszty wytworzenia, rozbudowy, dostosowania i utrzymania systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz koszty, o których mowa w art. 7 ust. 1, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Przepis art. 87 wprowadza możliwość natychmiastowego rozwiązania umowy z realizatorem w przypadku rażącego naruszenia warunków świadczenia jest instrumentem chroniącym interesy użytkowników i gwarantującym bezpieczeństwo oraz wysoką jakość usług.

Przepis art. 88 projektu dotyczący zachowania ciągłości świadczenia usług asystencji osobistej i stanowi, że w przypadku zmiany sposobu realizacji asystencji osobistej przez organizatora (powiat), użytkownicy, zachowują ciągłość świadczenia asystencji osobistej. Ponadto w przypadku zmiany realizatora, jeżeli użytkownik i asystent osobisty tak zdecydują mogą nadal kontynuować współpracę. Konieczne jest w takim przypadku zawarcie nowej umowy.

Projektowany art. 89 precyzuje zasady prowadzenia naboru realizatorów asystencji osobistej, zapewniając transparentność i konkurencyjność procesu wyboru wykonawców, co sprzyja efektywności i wysokiej jakości usług.

Projektowany art. 90 reguluje kwestie związane z przekazywaniem informacji w systemie teleinformatycznym oraz ochroną danych osobowych, co jest niezbędne dla zachowania poufności i prawidłowej realizacji usług.

Art. 91 projektu dotyczy rozliczeń i sprawozdawczości, co pozwala na bieżące monitorowanie wykonania zadań i prawidłowe zarządzanie środkami finansowymi.

W art. 92 projektu wskazano zakres zadań Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w zakresie organizacji, nadzoru, szkoleń oraz promocji i ewaluacji asystencji osobistej, co zapewnia profesjonalne wsparcie systemu i ciągłe podnoszenie jakości usług. Projektowane przepisy określają zakres zadań Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w systemie organizacji i realizacji asystencji osobistej oraz wprowadzają mechanizmy nadzoru nad prawidłowym funkcjonowaniem tego systemu.

Powierzenie Pełnomocnikowi zadań w zakresie organizacji szkoleń, egzaminów, superwizji, doradztwa wzajemnego, ewaluacji oraz działań promocyjnych i informacyjnych jest uzasadnione koniecznością zapewnienia spójności i jednolitości standardów w całym kraju, a także upowszechniania wiedzy na temat usług asystencji osobistej. Rozwiązanie to ma na celu zapewnienie wysokiej jakości kształcenia członków składów, koordynatorów, superwizorów oraz użytkowników usług asystencji osobistej, a tym samym podniesienie profesjonalizmu i skuteczności funkcjonowania systemu.

Przyznanie Pełnomocnikowi kompetencji w zakresie nadzoru nad wykonywaniem zadań określonych w ustawie przez realizatorów i powiaty oraz nad ustalaniem prawa do asystencji osobistej przez składy wynika z potrzeby zapewnienia jednolitego stosowania przepisów prawa oraz prawidłowości prowadzonych postępowań. W szczególności przewidziane w projekcie rozwiązania umożliwiają kontrolę prawidłowości i jednolitości stosowania standardów i procedur, weryfikację zgodności decyzji ustalających prawo do asystencji osobistej ze zgromadzonym materiałem dowodowym, a także wprowadzenie mechanizmu korygującego w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości.

Uprawnienie Pełnomocnika do wystąpienia o stwierdzenie nieważności, wznowienie postępowania lub uchylenie decyzji ustalającej prawo do asystencji osobistej służy ochronie praw osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie zgodności decyzji z przepisami prawa i ze stanem faktycznym. Równocześnie przepisy przewidują gwarancje proceduralne, w tym prawo do odwołania od decyzji wydanej w wyniku nadzoru do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Wprowadzenie możliwości zlecania części zadań organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zapewnia realizację zasady pomocniczości, umożliwia wykorzystanie doświadczenia i potencjału organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększa efektywność systemu.

Rozdzielenie źródeł finansowania zadań realizowanych przez Pełnomocnika – z budżetu państwa oraz Funduszu Solidarnościowego – służy przejrzystości finansowania, umożliwia racjonalne planowanie wydatków oraz uwzględnia charakter i cel poszczególnych zadań.

Przepisy dotyczące nadzoru, w tym prawo do zobowiązania Zespołu do odwołania lub zawieszenia członka odpowiedzialnego za stwierdzone nieprawidłowości, mają na celu zagwarantowanie wysokiej jakości procesu ustalania prawa do asystencji osobistej i eliminowanie przypadków naruszenia prawa lub standardów postępowania. Wprowadzenie szczegółowych zasad prowadzenia nadzoru przez osoby upoważnione przez Pełnomocnika zapewnia transparentność, rzetelność i merytoryczną jakość przeprowadzanych kontroli.

Wreszcie, wprowadzenie obowiązku składania przez Radę Ministrów co trzy lata Sejmowi i Senatowi sprawozdania z realizacji ustawy służy zapewnieniu kontroli parlamentarnej nad

funkcjonowaniem systemu asystencji osobistej oraz umożliwia monitorowanie skuteczności przyjętych rozwiązań i podejmowanie niezbędnych działań legislacyjnych lub organizacyjnych (art. 93).

Rozdział 14 - art. 94 – 103 (kontrola asystencji osobistej).

W art. 94 projektu wskazano na obowiązek organizatora (powiatu) przeprowadzania kontroli kompleksowej co 6 miesięcy, co gwarantuje systematyczną i całościową ocenę realizacji usług (ust. 1). Jednocześnie, zgodnie z ust. 2, wprowadzono możliwość przeprowadzania kontroli doraźnych w sytuacjach wymagających natychmiastowego sprawdzenia jakości lub prawidłowości realizacji usługi. Kontrole te mogą odbywać się zarówno osobiście, jak i z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej (ust. 3), co umożliwia elastyczne i dostosowane do okoliczności formy nadzoru.

Projekt dopuszcza również przeprowadzenie kontroli kompleksowej zarówno w trakcie trwania kontraktu, jak i do 6 miesięcy po jego zakończeniu (ust. 4), co jest istotne z punktu widzenia możliwości zweryfikowania pełnego zakresu świadczonych usług oraz realizacji ewentualnych zaleceń pokontrolnych (ust. 5). Ustalono także wymóg zatwierdzania planu kontroli przez właściwe organy, co podnosi formalny poziom kontroli (ust. 6). Kontrola doraźna może być przeprowadzona w każdym czasie (ust. 7), jej podstawą mogą być uzyskane przez organizatora informacje o nieprawidłowościach wynikające ze skargi, wniosku lub innych pozyskanych informacji (ust. 9).

W art. 95 projektu szczegółowo określono wymogi formalne dotyczące upoważnień do przeprowadzenia kontroli, w tym zakres danych, jakie powinny się w nich znaleźć (ust. 2). Takie rozwiązanie zapewnia transparentność i prawidłowość procedur kontrolnych. Dodatkowo, wprowadzenie zasady, że kontrole kompleksowe i doraźne prowadzone w trybie stacjonarnym powinny odbywać się co najmniej przez dwóch kontrolujących (ust. 3), ma na celu zwiększenie obiektywności i rzetelności kontroli, przy jednoczesnym umożliwieniu kontroli jednoosobowej w przypadku wykorzystania środków komunikacji elektronicznej (ust. 4).

W art. 96 projektu wyszczególniono zakres kontroli, który obejmuje m.in. weryfikację liczby godzin realizowanych przez asystentów, sprawdzenie kwalifikacji, zgodności dokumentacji oraz uzyskanie opinii od użytkownika (ust. 1). Kompleksowość tych działań zapewnia pełną ocenę jakości usługi z perspektywy wszystkich stron procesu. Wyniki kontroli dokumentowane są w protokole (ust. 2), co umożliwia dokładne odzwierciedlenie stanu faktycznego i

ewentualnych nieprawidłowości, a także stanowi podstawę do dalszych działań pokontrolnych. Protokół kontroli kompleksowej i doraźnej sporządzany będzie w systemie teleinformatycznym (ust. 3).

Projekt przewiduje także procedurę zgłaszania i rozpatrywania zastrzeżeń do protokołu kontroli (art. 97 projektu), co jest istotnym mechanizmem ochrony praw kontrolowanych podmiotów i zapewnia im prawo do obrony i wyjaśnień. Ponadto, odmowa podpisania protokołu nie blokuje realizacji ustaleń kontroli, co zapobiega nadużyciom i utrudnieniom w realizacji nadzoru (ust. 7 i 10).

W art. 98 i 102 uregulowano obowiązek sporządzenia wystąpienia pokontrolnego w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, wraz z koniecznością wskazania zaleceń i terminów ich realizacji oraz możliwości przekazania informacji właściwym organom, co stanowi skuteczny instrument naprawczy i prewencyjny.

Regulacje dotyczące kontroli przeprowadzanej przez wojewodę (art. 100–103) rozszerzają zakres nadzoru i umożliwiają skuteczne monitorowanie realizacji asystencji osobistej na poziomie województwa, przy zachowaniu wysokich standardów formalnych i proceduralnych.

Ustalenia dotyczące ochrony informacji niejawnych oraz danych osobowych (art. 100 i 104) zapewniają bezpieczeństwo i poufność podczas przeprowadzania kontroli, co jest szczególnie ważne w kontekście ochrony prywatności użytkowników usług.

Rozdział 15 - art. 104 (administracyjne kary pieniężne)

Art. 104 projektu ustawy wprowadza katalog obowiązków realizatora asystencji osobistej, których niewykonanie lub zaniechanie skutkuje nałożeniem administracyjnej kary pieniężnej w wysokości od 2 tys. do 200 tys. zł. Regulacja ta ma na celu wzmocnienie dyscypliny realizatorów oraz zapewnienie rzetelnej i efektywnej realizacji usług asystencji osobistej na rzecz użytkowników.

Zaproponowane sankcje finansowe mają charakter prewencyjny i motywują realizatorów do systematycznego i rzetelnego wypełniania swoich obowiązków. Wysokość kary jest ustalana przez wojewodę w drodze decyzji administracyjnej (ust. 3), przy uwzględnieniu m.in. powtarzalności naruszeń oraz ich wagi (ust. 2). Przewidziano również możliwość odwołania się od decyzji do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (ust. 4), co zapewnia realizatorom ochronę prawną i możliwość wyjaśnienia zaistniałych okoliczności.

Wpływy z nałożonych kar będą stanowiły dochód budżetu państwa i będą wpłacane na rachunek urzędu wojewódzkiego, co zapewnia przejrzystość i kontrolę wykorzystania środków (ust. 5).

Wprowadzenie art. 105 jest niezbędne dla skutecznego egzekwowania obowiązków realizatorów asystencji osobistej.

Rozdział 16 – art. 105 – 111 (zmiany w przepisach)

W projektowanym rozdziale wprowadzono szereg zmian w różnych ustawach, które mają na celu kompleksowe uregulowanie statusu prawnego i finansowego asystentów osobistych oraz użytkowników korzystających z asystencji osobistej, a także zapewnienie spójności systemowej i efektywności realizacji usług asystencji osobistej.

Art. 105 projektu modyfikuje ustawę o podatku dochodowym od osób fizycznych poprzez dodanie nowego zwolnienia podatkowego dotyczącego wartości świadczeń otrzymywanych przez użytkowników asystencji osobistej (pkt 114a w art. 21 ust. 1). Przepis ten ma na celu wyłączenie świadczeń z opodatkowania, co jest zgodne z polityką społeczną wspierającą osoby z niepełnosprawnościami i ich dostęp do niezbędnego wsparcia.

Art. 106 projektu wprowadza zmiany w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W szczególności, w art. 6d ust. 4e dostosowano przepisy dotyczące wymiany i weryfikacji danych o osobach niepełnosprawnych, rozszerzając ich zakres o informacje związane z przyznaniem prawa do asystencji osobistej (pkt 1). W art. 34 dodano ust. 6a, który przypisuje pełnomocnikowi nowe zadania związane z realizacją ustawy o asystencji osobistej (pkt 2), co ma na celu koordynację i nadzór nad realizacją nowych obowiązków.

Art. 107 projektu wprowadza zmiany do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Nowe definicje realizatora oraz użytkownika samodzielnie zatrudniającego asystentów osobistych (pkt 1) mają na celu doprecyzowanie statusu tych podmiotów w kontekście ubezpieczeń społecznych. W art. 6 dodano ust. 4d i 4e, zgodnie, z którymi asystenci osobiści zatrudnieni na podstawie kontraktu dwustronnego albo trójstronnego, o którym mowa w art. 68 ustawy z o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chorobowemu oraz wypadkowemu na zasadach określonych dla zleceniobiorców.

Asystenci osobiści zatrudnieni na podstawie kontraktu dwustronnego albo trójstronnego, o którym mowa w art. 68 ustawy z o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chorobowemu oraz wypadkowemu na zasadach określonych dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.”;

Przepisy te regulują obowiązek ubezpieczeń: emerytalnemu i rentowym, chorobowemu oraz wypadkowemu dla asystentów zatrudnionych na podstawie kontraktów dwustronnych lub trójstronnych,. Ponadto, art. 13 rozszerzono o punkt 2b, precyzujący okres objęcia ubezpieczeniem, co zwiększa bezpieczeństwo prawne osób wykonujących asystencję (pkt 3). Zgodnie z nim asystenci osobiści zatrudnieni na podstawie kontraktu dwustronnego albo trójstronnego, o którym mowa w art. 68 ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami są objęci ubezpieczeniem – od dnia oznaczonego w kontrakcie jako dzień rozpoczęcia wykonywania asystencji osobistej do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia kontraktu, z wyłączeniem okresu, w którym wykonywanie asystencji zostało zawieszone na podstawie art. 45 ust. 1 tej ustawy.

Art. 108 projektu dodaje do ustawy o podatku od towarów i usług (VAT) zwolnienie z VAT na asystencję osobistą osób z niepełnosprawnościami, co ma bezpośredni wpływ na obniżenie kosztów świadczenia usług (pkt 23a w art. 43 ust. 1). Obowiązujący zapis art. 43 ustawy o VAT zwolnienia z podatku:

22) usługi pomocy społecznej w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej oraz usługi określone w przepisach o przeciwdziałaniu przemocy domowej, a także dostawę towarów i świadczenie usług ściśle z tymi usługami związane, na rzecz beneficjenta tej pomocy, wykonywane przez:

- a) regionalne ośrodki polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych, rodzinne domy pomocy, ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej,
- b) wpisane do rejestru prowadzonego przez wojewodę:
 - domy pomocy społecznej prowadzone przez podmioty posiadające zezwolenie wojewody,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze i ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- c) placówki specjalistycznego poradnictwa,
- d) inne niż wymienione w lit. a–c placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na podstawie zezwolenia wojewody, wpisane do rejestru prowadzonego przez wojewodę,
- e) specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;

- 23) usługi opieki nad osobami niepełnosprawnymi, przewlekłe chorymi lub osobami w podeszłym wieku, świadczone w miejscu ich zamieszkania przez podmioty inne niż wymienione w pkt 22, oraz dostawę towarów ściśle z tymi usługami związaną.

Zakres przepisu pkt 23 nie wskazuje, jak to przyjęto w pkt 22, na odwołanie do żadnej ustawy a odnosi się tylko do zakresu usług opieki, które kierując się wykładnią językową można uznać za tożsame z usługami asystencji osobistej. Asystencja osobista realizowana jest zgodnie z właściwością miejscową dla miejsca zamieszkania użytkownika. Ustawa o asystencji osobistej nie określa jednak warunku realizacji asystencji wyłącznie w miejscu zamieszkania. Co więcej – jednym z celów tej regulacji jest aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami, z założenia więc znaczna część usługi będzie odbywała się poza miejscem zamieszkania osób z niepełnosprawnościami – użytkowników usługi asystencji osobistej.

Wobec powyższego uznając, iż usługa asystencji jest usługą opieki, o której mowa w art. 43 pkt 23 ustawy o VAT aspektem problematycznym do pełnego zastosowania zwolnienia ustawowego jest zapis o świadczeniu usługi w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami. O ile w zakresie usług świadczonych w miejscu zamieszkania można korzystać z tej definicji zwolnienia, to problematyczne do zwolnienia podatkowego byłoby świadczenie usług asystencji na terenie np. placówki rehabilitacyjnej, w której przebywa osoba z niepełnosprawnością wraz z asystentem, gdyż nie jest to miejsce zamieszkania osoby z niepełnosprawnością.

Uznając, że asystencja osobista nie wymaga odrębnego uregulowania i mieści się w zakresie usług z pkt 23, część usług świadczona w miejscu zamieszkania będzie zwolniona z VAT a część usług świadczona poza miejscem zamieszkania będzie opodatkowana. Z uwagi na cel ustawy, jakim jest udzielanie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia umożliwiającego niezależne życie, zgodnie z art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, nie można uznać, że całość usług będzie świadczona wyłącznie w miejscu zamieszkania. Tym samym brak zmiany przepisów może spowodować trudności w ustaleniu podstaw opodatkowania i zwiększenie wystąpień o interpretacje podatkowe.

Jednocześnie doprecyzowanie ww. kwestii już na tym etapie, bez oczekiwania na ew. późniejsze inne zmiany w zakresie ustawy o VAT pozwoli na zapewnienie koherentności przepisów i zastosowanie się do zasady praworządności w zakresie przewidywalności i stabilności prawa. Jednocześnie zwracamy uwagę, że ww. doprecyzowanie pozwoli uniknąć potencjalnych zarzutów o narażenie na komplikowania prawa w zakresie podlegania pod

zobowiązania podatkowe, które mogą się pojawić gdyby Ustawa o asystencji osobistej kompleksowo i jednoznacznie nie regulowała ww. kwestii, co ponadto mogłoby zostać uznane za przeciwnskuteczne wobec aktualnych działań deregulacyjnych. Wobec powyższego intencją Ministerstwa, w związku z ustawowym ustanowieniem asystencji osobistej, było takie uregulowanie zwolnienia podatkowego, które nie naruszy obowiązującego katalogu wyłączeń dla usług z pkt 23, świadczonych „w miejscu zamieszkania” i nie spowoduje istnych zmian mających wpływ na poziom dochodów z VAT. Za właściwe uznano wprowadzenie odrębnego pkt dla asystencji osobistej, który umożliwiałby zwolnienie podatkowe dla takiej usługi, niezależnie od miejsca świadczenia asystencji, nie powodując w ten sposób dodatkowych zwolnień dla innego typu usług opieki prowadzonych poza miejscem zamieszkania osoby z niepełnosprawnością.

Art. 109 projektu wprowadza zmiany do ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, poprzez dodanie asystentów osobistych do katalogu osób uprawnionych do świadczeń (pkt 28e w art. 66 ust. 1). Ponadto, precyzuje moment powstania i wygaśnięcia prawa do świadczeń, zgodnie z okresem wykonywania asystencji (pkt 10d w art. 73). Dodatkowo, w art. 75 po ust. 11a dodano ust. 11b, który wskazuje realizatora lub użytkownika jako podmiot zgłaszający asystenta do ubezpieczenia zdrowotnego, w zależności od rodzaju zawartego kontraktu, co ma zapewnić prawidłowe objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym. Wreszcie, nowelizowany art. 81 ustala podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne asystenta. Zgodnie z projektem ma ona być równa kwocie wynagrodzenia pobieranego z tytułu świadczenia osobiście asystencji osobistej.

Art. 110 projektu zmienia ustawę o finansach publicznych, dodając do katalogu wydatków publicznych realizację asystencji osobistej, co umożliwia prawidłowe finansowanie usług z budżetu państwa i zapewnia stabilność ich finansowania.

Art. 111 wprowadza zmiany do ustawy z dnia 22 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym. Celem asystencji osobistej jest udzielanie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia umożliwiającego niezależne życie, zgodnie z art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217). Realizacja tego celu wymaga instytucjonalnego zorganizowania zarówno bezpośredniego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w postaci asystenta osobistego jak też przygotowania kadr, których zadaniem będzie wsparcie rozwoju zawodowego asystentów, doradztwo wzajemne dla użytkowników. Niezbędnym elementem prawidłowego korzystania z asystencji jest świadomość osób z niepełnosprawnością o zasadach funkcjonowania

asystencji; w tym zakresie Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych organizować będzie szkolenia ogólne dla użytkowników oraz szkolenia dla użytkowników samodzielnie rozliczających i prowadzących dokumentację związaną z zatrudnieniem asystenta osobistego. W szczególności szkolenia dedykowane dla osób z niepełnosprawnością, które podejmą decyzję o samodzielnym zatrudnieniu asystenta są ważnym elementem, który ma uchronić osobę z niepełnosprawnością przed konsekwencjami naruszenia prawa w zakresie zatrudniania, rozliczania składek i podatków. W zakresie szkoleń jakie prowadzi będzie Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych znajdują się również szkolenia i egzaminy dla członków składu orzekającego, które umożliwiają rozpoczęcie pracy w wojewódzkich zespołach do spraw orzekania o niepełnosprawności, a tym samym rozpatrzenie wniosków o wydanie decyzji o asystencji osobistej.

Intencją wprowadzonej zmiany ustawy o Funduszu Solidarnościowym jest umożliwienie finansowania szkoleń i zatrudniania superwizorów i doradców wzajemnych ze środków Funduszu. Działania te wpisują się w cel powołania Funduszu jakim jest wsparcie społeczne i zawodowe osób z niepełnosprawnością i umożliwią bardziej elastyczne, w stosunku do środków z budżetu państwa, dostosowanie ich uruchomienia w zależności od bieżących potrzeb w zakresie organizacji danej formy wsparcia czy szkolenia. Środki jakie byłyby corocznie przeznaczane na wskazane cele, nie zagrażają realizacji innych ustawowych zadań Funduszu, z uwagi na ustanowienie ustawowej asystencji i finansowanie głównych kosztów z nią związanych z budżetu państwa.

Rozdział 17 - art. 112 - 128 Przepisy epizodyczne, przejściowe i dostosowujące

Projektowane przepisy art. 112–128 mają na celu zapewnienie prawidłowego, efektywnego i przejrzystego wdrożenia systemu asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami, w tym określenie harmonogramu realizacji, zasad finansowania, wymogów kadrowych oraz mechanizmów kontroli i ewaluacji.

Art. 112 projektu określa termin złożenia pierwszego sprawozdania o realizacji ustawy – do 30 czerwca 2027 r. Zapewnienie okresu wdrożenia umożliwia organom samorządu odpowiednie przygotowanie się do realizacji zadań oraz zebranie danych niezbędnych do rzetelnej oceny działania systemu asystencji osobistej.

Projektowany art. 113 wprowadza zakaz zawierania kontraktów na asystencję osobistą dla osób korzystających z programu Funduszu Solidarnościowego ma zapobiec podwójnemu

finansowaniu tych samych usług, co zwiększa efektywność i sprawiedliwość systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Projektowany art. 114 ust. 1-2 przewiduje zwolnienie zamówień związanych z wdrażaniem asystencji osobistej z obowiązku stosowania przepisów Prawa zamówień publicznych. Pozwala to na sprawne i elastyczne pozyskiwanie usług i dostaw przez urzędy oraz wojewodów, co jest szczególnie istotne przy pilnym uruchamianiu nowych usług. Obowiązek publikacji informacji o udzielonych zamówieniach w Biuletynie Zamówień Publicznych gwarantuje transparentność i umożliwia kontrolę społeczną, minimalizując ryzyko nieprawidłowości (ust. 3).

W art. 115 przewiduje się wprowadzenie limitów punktowych w skali potrzeb wsparcia oraz ograniczenie wiekowe. Pozwoli to na stopniowe uruchamianie systemu dla osób o największym zapotrzebowaniu, co jest niezbędne przy ograniczonych zasobach. Możliwość czasowego zatrudniania asystentów w trakcie nabywania kwalifikacji zawodowych sprzyja rozwojowi kompetencji kadry oraz ułatwia wypełnienie wakatów na rynku pracy.

W projektowanym art. 116 ustalono maksymalne liczby godzin asystencji osobistej na poziomie 200 (w 2027 r.) i 220 (w 2028 r.) co daje jasne ramy planowania usług i zapewnia równowagę między dostępnością a zasobami.

W projektowanym art. 117 określono daty rozpoczęcia składania wniosków różnicując start świadczenia w zależności od grup odbiorców, co ułatwia stopniowe uruchomienie systemu i pozwala organom lepiej zarządzać procesem rozpatrywania wniosków.

W projektowanym art. 118 przewidziano stopniowe skracanie terminów rozpatrywania wniosków od 120 do 60 dni. Umożliwi to organom dostosowanie się do wzrastającej liczby spraw, jednocześnie poprawiając dostępność usługi dla beneficjentów.

W projektowany art. 119 szczegółowo reguluje obowiązki informacyjne powiatów w zakresie realizacji asystencji osobistej. Zwiększa to przejrzystość działań oraz umożliwia beneficjentom i innym podmiotom lepsze planowanie współpracy i udziału w systemie. Wprowadzenie minimum 30 dni na nabór gwarantuje szeroki dostęp dla potencjalnych wykonawców usług.

W art. 120 przewidziano obowiązek dokonania przeglądu stosowania ustawy po 18 miesiącach pozwala na wczesną ocenę funkcjonowania systemu i umożliwia wskazanie niezbędnych korekt, co zwiększa skuteczność polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami.

W art. 121 projektu przewidziano przegląd po 36 miesiącach, obejmujący także analizę wpływu na dzieci i młodzież oraz rynek pracy. Umożliwia to kompleksową ocenę efektów

ustawy i przygotowanie rekomendacji rozwoju systemu, m.in. dotyczących rozszerzenia prawa do asystencji na młodsze dzieci. W szczególności uwzględnienie aspektów samostanowienia, deinstytucjonalizacji oraz sytuacji rodzin podkreśla holistyczne podejście do problematyki niepełnosprawności.

W art. 122 przyjęto podwyżkę stawek godzinowych asystencji od 1 stycznia 2027 r. Jest to niezbędne, aby uwzględnić inflację i wzrost kosztów pracy.

W projektowanym art. 123 przyjęto regulację przejściową w odniesieniu do koordynatorów. Osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy będą spełniały warunek określony w art. 64 pkt 1 i posiadały co najmniej półroczne udokumentowane doświadczenie w koordynowaniu pracy zawodowej lub wolontariackiej zespołów powyżej pięciu osób lub posiadały co najmniej roczne doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnością, będą mogły być zatrudnione jako koordynatorzy asystencji osobistej.

Analogiczne rozwiązanie w odniesieniu do superwizorów asystencji osobistej przewidziano w projektowanym art. 124.

Projektowane przepisy w art. 125–127 regulują kwestie związane z budową i finansowaniem systemu teleinformatycznego obsługującego realizację prawa do asystencji osobistej, a także określają zasady finansowania kosztów obsługi zadań zleconych w pierwszych latach funkcjonowania systemu.

1. System teleinformatyczny (art. 125)

W okresie przejściowym, do czasu stworzenia i oddania do użytku systemu teleinformatycznego, w zakresie modułu Rejestru nie później jednak niż do dnia 1 stycznia 2027 r., możliwe będzie składanie wniosków o wpis do Rejestru realizatorów, udostępnienie wojewodom złożonych wniosków o wpis do Rejestru realizatorów i wpis do Rejestru realizatorów oraz udostępnienie powiatom informacji o wpisie do Rejestru realizatorów poza systemem teleinformatycznym, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy. Od 30 czerwca 2026 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych umożliwi składanie takich wniosków oraz udostępnia powiatom informację o wpisie do Rejestru realizatorów.

2. Koszty obsługi zadania zleconego (art. 126)

Przepisy określają maksymalne koszty obsługi zadań zleconych związanych z realizacją asystencji osobistej, wyrażone jako procent przekazanej dotacji. Ustalono stopniowe obniżanie wskaźnika kosztów obsługi z 10% w latach 2027–2028, do 9% w 2029 r. oraz 8% w roku 2030.

Rozwiązanie to zapewnia zachowanie równowagi pomiędzy koniecznością pokrycia rzeczywistych kosztów administracyjnych we wczesnym okresie funkcjonowania systemu a potrzebą ograniczenia udziału tych kosztów w wydatkach w kolejnych latach, gdy system zostanie ustabilizowany i koszty jego obsługi będą niższe.

Jednocześnie w ust. 2 wskazano minimalny poziom środków przeznaczanych na realizację asystencji osobistej przez podmioty wskazane w art. 52 ust. 1 projektu ustawy albo przez gminy. Poziom ten wynosi odpowiednio: 7% w latach 2027–2028, 6% w roku 2029 oraz 5% w roku 2030. Rozwiązanie to gwarantuje, że odpowiednia część środków będzie bezpośrednio przeznaczana na wsparcie organizacyjne i funkcjonalne realizatorów, co ma istotne znaczenie dla zapewnienia jakości i stabilności świadczonych usług asystencji osobistej.

3. Finansowanie w roku 2026 (art. 127)

Przepis przewiduje, że w roku 2026 środki Funduszu Solidarnościowego zostaną przeznaczone na finansowanie zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, związanych z przygotowaniem i wdrożeniem systemu teleinformatycznego do obsługi realizacji prawa do asystencji osobistej oraz z zapewnieniem odpowiedniego wsparcia organizacyjnego i nadzorczego. Rozwiązanie to ma charakter przejściowy i służy zabezpieczeniu środków finansowych na prace przygotowawcze, w tym na budowę modułu Rejestru Realizatorów, szkolenia, działania nadzorcze oraz prace organizacyjne związane z wdrożeniem systemu.

Przyjęte rozwiązania mają na celu zapewnienie sprawnego i transparentnego wdrożenia systemu asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami.

Wejście w życie przepisów

Zgodnie z projektowanym art. 124 planuje się ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2027 r. 1.

Proponuje się jednocześnie by przepisy dotyczące utworzenia rejestru realizatorów i, składania wniosków o wpis do rejestru i obsługi rejestru weszły w życie z dniem 30 czerwca 2026 r.

W terminie 14 dni od dnia ogłoszenia powinny wejść w życie przepisy dotyczące szkolenia członków składu, wyłączenie stosowania do dnia 31 grudnia 2027 r. przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych do zamówień na usługi lub dostawy

udzielane przez urząd obsługujący ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych w związku z wdrażaniem asystencji osobistej;

Projekt ustawy będzie miał pozytywny wpływ na mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców poprzez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na powrót na rynek pracy osób, które dotychczas w sposób ciągły zajmowały się opieką nad osobami bliskimi z niepełnosprawnością. Oraz samych osób z niepełnosprawnościami, które przy wsparciu asystenta osobistego będą mogły podjąć aktywność zawodową.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega przedstawieniu właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych, w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projekt ustawy nie zawiera wymogów nakładanych na usługodawców podlegających notyfikacji, o której mowa w art. 15 ust. 7 i art. 39 ust. 5 dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, str. 36).

Stosownie do art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248 oraz z 2024 r. poz. 1535) w związku z § 52 ust. 1 Regulaminu pracy Rady Ministrów projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.